

**OSMAN ÇEVİKSOY'UN ESERLERİNDE
HALK BİLİMİ UNSURLARININ TESPİTİ**

(Yüksek Lisans Tezi)

Buket TEPEALTI

Kütahya – 2018

T.C.
DÜMLUPINAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

**OSMAN ÇEVİKSOY’UN ESERLERİNDE HALK BİLİMİ
UNSURLARININ TESPİTİ**

Danışman:
Dr. Öğr. Üyesi Erdal ADAY

Hazırlayan:
Buket TEPEALTI

Kütahya – 2018

Kabul ve Onay

Buket TEPEALTI'nın hazırladığı “Osman Çeviksoy’un Eserlerinde Halk Bilimi Unsurlarının Tespiti” başlıklı Yüksek Lisans tez çalışması, jüri tarafından lisansüstü yönetmeliğinin ilgili maddelerine göre değerlendirilip oybirliği / oyçokluğu ile kabul edilmiştir.

..../...../2018

Tez Jürisi	İmza	
	Kabul	Red
Dr. Öğr. Üyesi Erdal ADAY (Danışman)		
Dr. Öğr. Üyesi Salih GÜLERER		
Dr. Öğr. Üyesi Münire BAYSAN		

Doç. Dr. Ayhan KAHRAMAN

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

Yemin Metni

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “Osman Çeviksoy’un Eserlerinde Halk Bilimi Unsurlarının Tespiti”adlı çalışmamın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım kaynakların kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

.../.../2018

Buket TEPEALTI

Özgeçmiş

1990 yılında Eskişehir İli Sivrihisar İlçesi'nde doğdu.İlkokul ve ortaokulu Sivrihisar Cumhuriyet İlköğretim Okulu'nda okudu.Ortaokulu bitirdikten sonra Ankara/ Polatlı Lisesi'nden mezun oldu.2014 yılında Çorum Hitit Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümünden mezun oldu.2015 yılında Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde Pedagojik Formasyon eğitimi aldı.2015 yılında Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalında Yüksek Lisansa başladı.

ÖZET

OSMAN ÇEVİKSOY'UN ESERLERİNDE HALK BİLİMİ UNSURLARININ TESPİTİ

TEPEALTI, Buket

Yüksek Lisans Tezi, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Erdal ADAY

Eylül, 2018, 83 sayfa

Halk bilimi hayatımızın hemen hemen her alanında geniş bir yer tutmaktadır. İnsanoğlu yaşadığı kültürün en önemli taşıyıcısı olarak halk bilimi unsurlarını hayatının her aşamasında kullanır. Kültür ve toplum birbirinden ayrılmayan iki önemli ögedir. Hayatın her aşamasında kültür etkisi derinden derine sezilir. İki unsur iç içe geçerek bir bütün oluşturur. Kültürün en önemli ögesi halktır, kültür halk ile şekillenir ve yoğrulur.

Çalışmamızda Osman ÇEVİKSOY'un eserlerinde bulunan halk bilimi unsurları incelenmiştir. Osman ÇEVİKSOY'un hem öğretmen, hem yazar kişiliği, Almanya'da (Türk işçi Çocuklarına) Türk kültürü dersleri öğretmenliği yapmış olması da ayrıca iki kültürün kıyaslanması konusunda ışık tutacaktır.

Çalışmamızın ilk bölümünde Osman ÇEVİKSOY'un hayatı, edebi kişiliği ve Halk kültürünün çağdaş kültüre etkisi incelenmiştir.

İkinci kısımda ise; yazarın öykülerinde ve romanlarında halk bilimi unsurlarını inceleyerek, kültür hakkında bilgi verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Halk Bilimi, Ritüel, Halk Edebiyatı, Gelenek, Öykü

ABSTRACT**THE IDENTIFICATION OF FOLKLORIC ELEMENTS IN THE WORKS OF
OSMAN ÇEVİKSOY****TEPEALTI, Buket****Master Thesis, Department of Turkish Language and Literature****Thesis Advisor: Asst. Prof. Erdal ADAY****September, 2018, 83 pages**

Folklore has a place in almost all areas of our lives. Mankind, as the most important passer of the culture he lives, uses the folkloric elements at every steps of his life. Culture and society are two important inseparable elements. Culture effect is perceived deeply in all steps of life. These two factors make a whole by engaging. The most important element of culture is society, culture takes form and

In our study, the folkloric elements in the works of Osman ÇEVİKSOY were examined. Osman ÇEVİKSOY's both teacher and writer identity and his having been a Turkish culture courses teacher in Germany(to the Turkish worker's children) are going to shed light on comparison of two cultures.

In the first part of our study, life and literary identity of Osman ÇEVİKSOY and the effect of folk culture on modern culture are examined.

In the second part; information about culture is given by examining the folkloric elements in the writer's stories and novels.

Keywords: Folklore, Ritual, Folk Literature, Tradition, Story

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET.....	v
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	vii
KISALTMALAR	ix
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM OSMAN ÇEVİKSOY’UN HAYATI, EDEBİ KİŞİLİĞİ, ÖYKÜ VE ROMANLARININ ÖZETLERİ

1.1. OSMAN ÇEVİKSOY’UN HAYATI.....	5
1.2. OSMAN ÇEVİKSOY’UN EDEBİ KİŞİLİĞİ	6
1.3.OSMAN ÇEVİKSOY’UN ÖYKÜLERİ	7
1.3.1. Osman Çeviksoy’un Öykülerinin Özeti.....	7
1.4.OSMAN ÇEVİKSOY’UN ROMANLARI	29
1.4.1. Osman Çeviksoy’un Romanlarının Özeti.....	30

İKİNCİ BÖLÜM OSMAN ÇEVİKSOY’UN ÖYKÜ VE ROMANLARINDA HALK KÜLTÜRÜ VE HALK BİLİMİ UNSURLARI

2.1. DİL VE ANLATIM	32
2.1.1. Ağız.....	32
2.2. KALIPLAŞMIŞ İFADELER.....	33
2.2.1. Hitap	33
2.2.2. Atasözü	34
2.2.3. Deyim	35
2.2.4. Alkış.....	40
2.2.5. Kargış.....	41
2.3. GEÇİŞ DÖNEMİ UNSURLARI	42
2.3.1. Doğum	42
2.3.2. Evlilik	44
2.3.3. Ölüm	48

2.4. DİĞER UNSURLAR.....	49
2.4.1. Halk Matematiği ve Ölçü Bilimleri İle İlgili Unsurlar	49
2.4.2. Halk Takvimi İle İlgili Unsurlar	50
2.4.3. Halk Hekimliği İle İlgili Unsurlar	51
2.5. HALK İNANIŞLARI İLE İLGİLİ UNSURLAR	52
2.5.1. Dini İnanışlar	52
2.6. GİYİM-KUŞAM VE SÜSLENME İLE İLGİLİ UNSURLAR	54
2.7. HALK SANATLARI VE ZANAATLARI.....	56
2.8. HALK MİMARİSİ VE KONUTLARIN DÖŞENMESİ KULLANIMI VE EŞYALARI	56
2.9. HALK EDEBİYATI İLE İLGİLİ UNSURLAR.....	69
2.9.1. Manzum Edebiyat Ürünleri	69
2.9.1.1. Türkü	69
2.9.2. Mensur Edebiyat Ürünleri	71
2.9.2.1. Menkıbeler.....	71
2.9.2.2. Din ile İlgili Anlatılar (Kıssalar)	71
2.9.2.3. Diğer Mensur Ürünler/ Söylenceler	72
SONUÇ.....	74
EKLER.....	77
KAYNAKÇA	80
DİZİN	83

KISALTMALAR¹

a.a	Altın Adam
aab	Almanya Ara Beni
aaim	Akkız Annemin İpek Mendili
abkk	Annem Babam Komşu Kadın
ad.	Adak
aküb	Ağaç Kök Üstünde Büyür
Ana.Ned.Ağlar	Analar Neden Ağlar
aö	Akademik Öfke
Ara	Arayış
arz.	Arzuhal
Av.m.	Avcı Mirza
AY	AĞLAMAK YASAK
Ayç	Ayçiçeği
AYD	AKLIMA YILDIZ DÜŞTÜ
AYD	Aklıma Yıldız Düştü
b ve o	Babalar ve Oğullar
B Yaz A.	Bir Yaz Akşamı
b.k	Bosnalı Kız
b.o.y.b.b.y	Bir O Yana Bir Bu Yana
ba	Boşluğa Alışmak
Baş.	Başlangıç
bat	Bir Avuç Toprak
bb	Babam Babam
bbb	Bir Başka Bahar
bbks	Bir Baş Kuru Soğan
bçm	Bir Çağ Masalı
BDD	BAŞIMA DAĞLAR DÜŞTÜ
BEBİHA	BEBİHA

¹ Yazarın kitaplarının isimleri ve kısaltmaları büyük harfle verilmiştir. Kitapların içindeki öykü başlıkları kısaltmaları küçük harfle verilmiştir.

Bek	Bekleyiş
Beş.Al	Beşir Almaz:
bg	Babamı Gördüm
bgsu	Bir Garip Salih Usta
bmd	Bir Mavi Duman
boş h	Boş Hamal
bsa	Beni Sen Anlarsın
bsv	Bir Sabah Vakti
Bun	Bunalım
büy. Yav	Büyüyorsun Yavrucuğum
büyü	Büyü
BY	BEYAZ YÜRÜYÜŞ
ç.	Çökelek
ç.k.y.d.e	Çamlıbel Köroğlu Yahut Deli Eşref
çamk	Çamköylü
çay.d	Çaykavuşanın Dere
cbk	Cahit Bey'in Kızları
Cev.Bey	Cevahir Bey
çır.	Çırac
çk	Çılgın Kız
çm	Çiçekli Mezar
çöz.	Çözüm
Çşv	Çatıda Şenlik Var
d	Dönüş
d	Dönüyoruz
dds	Daha Diyen Ses
Den. Gel. Kız	Denizden Gelen Kız
Dern	Dernekler
Dfyyga	Deli Fahri Yahut Yumuk Gözlü Adam
Dg	Dar Geçit
DGE	Derdimi Gül Eyledim
DGE	DERDİMİ GÜL EYLEDİM

DÖY	DUVARIN ÖTE YANI
DÖY	Duvarın Öte Yanı
ea	Erkeklerde Ağlar
ebt.	Ebter
ed	Evime Dönüyorum
ee	Evin Erkeği
elke	Elke
eller	Eller
eo	Efsane Olan Adam
Eşk	Eşkıya
file	File
fır	Fırıldak
g ve k	Güller ve Kuşlar
g	Göç
gao	Gün Akşam Olmadan
gb	Gecenin Beyazında
gb	Güzel Bahane
gd	Gün Doğmadan
gelin	Gelin
ggç	Gönlümün Güz Çiçeği
Ggf	Gönülde Gül Fidanı
ghk	Geriye Hüzün Kalır
GHK	GERİYE HÜZÜN KALIR
gm	Gül Mevsimi
gözy	Gözyaşı
gs	Gecenin Sonu
Handan	Handan
Hbg	Hepimiz Bir Gün
Helga	Helga
htbd	Her Tebessüm Bir Düğün
i.Tük	İnsan Tükenince
i	İnek

iak	İyi Aile Kızları
iki k.	İki Kardeş
k	Kaçak
Kap.	Kapıcı
kavalcı	Kavalcı
khk	Kazanmak Hep Kazanmak
Kız	Kızılırmak
kk	Kayıp Kızlar
kk	Kocakarı
kom.	Komşularımız
kom	Komşu
KSG	KARANLIKTA SES GİBİ
KSG	Karanlıkta Ses Gibi
KYGÜ	KAR YAĞAR GÜL ÜSTÜNE
kz	Kaderi Zorlamak
leke	Leke
m.e	Muhsin Emmi
mavi.	Mavigül
metin	Metin
mk	Mühürlü Karanlık
Noel G	Noel Gecesi
nok.a	Nokta Adam
Odc	Odacı.
ÖG	ÖMRÜMÜZ GURBET
phg	Pervin Hayal Görür Mü
s.çağ	Sokakların Çağrısı
ş.d	Şeytan Dedi Ki
s	Sürgün
sa	Sen Ağlarsan
SBY	Seninle Bin Yıl
SBY	SENİNLE BİN YIL
smk	Sarı Mantolu Kız

snbk	Son Nefese Bir Kala
sorg	Sorgulama
SSA	Sana Seni Anlatmak
SSA	SANA SENİ ANLATMAK
td	Türküm Doğruyum
tk	Terbiyeli Köpek
TY	TUTUKLU YÜREK
Usbb	Uzun Siyah Bir Böcek
y.a	Yol Arkadaşım
Y.i	Yasak İlgi
y.ö	Yumruk ve Ölüm
y	Yalnızlık
yal.şair	Yalancı Şair
YDD	YARIN DİYE DİYE
yb	Yeniden Başlamak
yer. gök	Yeryüzü Gökyüzü
yk	Yollar Kesik
ykç	Yakası Kirli Çocuk
ys	Yazmak Sevdadır
ys	Yolun Sonu
ysg	Yüreğe Sevgi Gerek
Yum	Yumruk
zncr	Zincir
zyy	Zamanı Yeniden Yakalamak

TEZ METNİ

GİRİŞ

1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bir milletin kültürünü örf, âdet, gelenek-görenek gibi toplum tarafından ortaya konulan değerler oluşturmaktadır. Bu değerler içerisinde gelenekler, diğerlerine nispeten toplumsal hayatın düzenlenmesinde önemli bir yere sahip olduğu gibi zaman içerisinde değişmesi çok zor olan değerler bütünüdür (Artun, 2012: 142).

Bir millet sosyal normlardan oluşur. Bu yüzden toplumun temeline inmek şarttır. Bu değerler içerisinde gelenek ve görenekler diğer değerlere göre daha derleyici, bütünlüyicidir. Bu değerler yazılı ya da sözlü olarak nesilden nesle aktarılır.

Bu araştırma da günümüz yazarlarından olan Osman Çeviksoy'un romanlarında ve öykülerinde kullandığı kültür unsurları tespit edilmeye çalışılacaktır.

2. Araştırmanın Yöntemi

Araştırmada yazara ait roman ve öykülerden yararlandığımız için ilk olarak yazarın biyografisine başvurduk. Böylece öykülerinde ve romanlarında kullandığı kahramanların ve mekânların tespitini ortaya koymaya çalışılmıştır.

Çalışmada yazara ait öyküleri ve romanları okuyarak özetleme işlemi yapılmıştır. Romanlar ve öykülerin isimleri kısaltmalar olarak verilmiştir. Bu işleminden sonra roman ve öykülerde bulunan halk bilimi unsurları tespit betimsel tarama yöntemi ile ortaya koyulmuştur.

3. Araştırmanın Kapsam ve Sınırlılıkları

Bu çalışmada Osman Çeviksoy'un Beyaz Yürüyüş, Yarın Diye Diye, Tutuklu Yürek, Ağlamak Yasak, Aklıma Yıldız Düştü, Derdimi Gül Eyledim, Duvarın Öte Yanı, Geriye Hüzün Kalır, Karanlıkta Ses Gibi, Sana Seni Anlatmak, Seninle Bin Yıl, Sana Seni Anlatmak öyküleri ve Ömrümüz Gurbet, Başıma Dağlar Düştü, Bebiha romanları üzerinde çalışılacaktır. Romanlar ve öyküler halk bilimi ve halk edebiyatı çerçevesinde incelenmiştir. Araştırma yüksek lisans tezi olduğundan birtakım sınırlandırılmalara gidilerek araştırmanın amacına ulaşılacaktır.

Yazarın çalışmamız sırasında “Bebiha” adlı romanının yayımlandığı için araştırmamızın içerisine bu romanı da dâhil ettik.

Halk Bilimi Tarihçesi

Halk bilimi on dokuzuncu yüzyılda ortaya çıkan bir bilim dalıdır. Halkbilimi veya “Folkloristik” en geniş anlamda bir tanımlayışıyla insan davranışlarını ve geleneklerini çalışarak, objesi olan insanı daha iyi anlamaya ve onun hakkında daha derin bir bilgiye kavuşmak amacıyla ortaya çıkmıştır. Halk bilimi çalışmalarının bilinen iki başlangıç tarihi vardır. Birincisi olarak Almanya’da Grimm kardeşlerin, 1812 yılında “Ev ve Çocuk Masalları” ismiyle sözlü gelenekten derlemesi sonucunda oluşturdukları masal kitabını yayınlanması, ikinci olarak ise uluslararası bir kullanıma ulaşan halkbiliminin kelime karşılığı olan “Folklore” teriminin 1846 yılında William John Thoms tarafından kullanılmasıyla ortaya çıkar.

Alman Eilheim Heinrick Riehl “bilim olarak halk bilgisi (Volkskunde als Wissenschaft)” tabirini kullanarak halk bilimi araştırmalarındaadım daha atmıştır. Folklorun Avrupa’da kabul edilmesi 19. Yüzyıl sonlarına rastlamasıyla beraber bütün dünyada kabulü 20. Yüzyılın ilk yıllarına denk gelir. Folklorun bilim dalı olarak kabul edilmesiyle 19. Yüzyıl sonlarında bu alanda çalışmalar hızlanır. Alman, İsveç, İngiliz, Fransız bilim adamları bu alanda çalışarak çeşitli kütüphaneler kurdular. Kendi folklor ürünlerini derleyen Avrupalı bilim adamları az gelişmiş ülkelerin ürünlerini derlemek için çalışmalara başlamışlardır.

Türkiye’de ise folklorün bir bilim dalı olarak tanınması konusunda öncülük yapan Rıza Tevfik Bölükbaşı’dır. Folklorün değer ve önemini ilk kavrayan isim Ziya Gökalp’tir. Ziya Gökalp ilk olarak folklorü “Halka Doğru” dergisinde yayımladığı “Halk Medeniyeti 1-Başlangıç” adlı makalesinde bilim olarak folklorü tanıtmıştır. Yalnız Gökalp folklor terimine karşılık “Halkiyat” kelimesini kullanmıştır. Daha sonra Fuat Köprülü ise “İkdam” gaztesinde yayımladığı “Yeni Bir İlim: Halkiyat-Folklore” adlı yazısıyla iki terimi birlikte kullanmıştır.

Folklor kelimesine Türkçe karşılık olarak “halkiyat, hikmet-i avam, halk bilgisi, budun bilgisi, halk bilimi, halk kültürü” gibi tabirleri kullandırlarsa da başarılı olmadılar.

10 Şubat 1932 yılında kurulan Halkevleri dil, tarih, edebiyat, folklor şubeleri ürünleri derleyerek yayımlamışlardır. Diğer taraftan ise bu ürünlerle birlikte oyun ve müzik grupları kurmuş, halk şairlerini halka dinletmiş, meddahlık ve gölge oyunları

temsilleri yaparak ürünleri tanıtmışlardır. Halkevleri kapanana kadar folklor ile ilgili kaynaklar yayınlamışlardır.

Folklor sözcüğü “folk” ve “lore” kelimelerinin birleşmesiyle meydana gelmiştir. “Halk” ve “bilim” anlamına gelen iki kelimedir. Bu yüzden folklor kelimesi halk bilimi terimiyle karşılık bulur. Folklor terimi ilk olarak 1946 yılında İngiliz W. John Thoms tarafından kullanılmıştır.

Yurdumuzda da bu bilimin adı ilk olarak 1913’te Rıza Tevfik’in Peyam Gazetesi’nin edebi ilavesinde yayınladığı “folklor” başlıklı yazıda anılmıştır. (Boratov 2013:7)

1930’a kadar halk bilim çalışmalarına hız kazandırmak için çeşitli resmî kurumlar açılır. Bunlar, 1920 yılında “Hars Dairesi”, 1924’te Etnografya Müzesi, 1927’de Türk Halk Bilgisi Derneği’dir. 1930’dan sonra Türk Halkbilimi araştırmalarına hizmet eden Türk Dil Kurumu ve Türk Tarih Kurumu ortaya çıkar (Artun, 2012: 21).

1932 yılında “Türk kültürünü geliştirme ve yayma çalışmalarına folkloru da ekleyen” Halkevleri, folklorla ilgili faaliyetlere başlar. Bu dönemde Pertev Naili Boratav Ankara Üniversitesi’nde halk edebiyatı kürsüsünü kurarak halkbilimi çalışmalarına hız verir. Öğrencileriyle birlikte derleme çalışmalarında da bulunur. 1980’li yılların başında Yüksek Öğretim Kurumu tarafından “Halkbilim Ana Bilim Dalı” programının açılmasına karar verilir. Bu tarihten sonra halkbilimi inceleme alanlarından biri olan halk edebiyatı üniversite içinde kurumlaşmaya başlaması açısından önemlidir (Artun, 2012: 22).

BİRİNCİ BÖLÜM

OSMAN ÇEVİKSOY'UN HAYATI, EDEBİ KİŞİLİĞİ, ÖYKÜ VE ROMANLARININ ÖZETLERİ

1.1. OSMAN ÇEVİKSOY'UN HAYATI²

1951'de Çorum'a bağlı Feruz Köyü'nde doğdu. Feruz Köyü İlkokulunu 1964'te, Çorum Eti Ortaokulu'nu 1968'de, Çorum İlköğretmen Okulunu 1971'de, Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü Türkçe Bölümünü 1979'da, Ankara Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünü 1988'de bitirdi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkçe'nin Eğitim ve Öğretimi Ana Bilim Dalında master derslerine (1990) devam etti. Hakkari, Kırıkkale, Ankara illerinde ilkokul öğretmenliği (1971-1981), Almanya'da (Türk işçi çocuklarına) Türkçe ve Türk Kültür Dersleri (1982-1987), Ankara Tevfik İleri Anadolu İmam Hatip Lisesindeki edebiyat öğretmenliğini (1987-1990) yaptı. Talim ve Kurulu Başkanlığı bünyesinde oluşturulan Türk Dili ve Edebiyatı program hazırlama ve kitap inceleme komisyonlarında (1990-1995) çalıştı. Sonra tekrar Tevfik İleri Anadolu İmam Hatip Lisesindeki edebiyat öğretmenliğine geri döndü. Son iki yıl görevine Hasan Ali Yücel Anadolu Öğretmen Lisesinde (2004-2006) devam etti. Temmuz 2006'da emekli olan Çeviksoy, evli, iki çocuk, iki torun sahibidir.

İlk şiiri 1968'de Bab-ı Ali'de Sabah gazetesinde basıldı. Şiir, roman ve hikâyelerini Çorum Ekspres (1968-1975), Yeni Tanın, Eğitim Alanı, Yeni Devir (1975-1978), Gerçek, Hisar, Milli Kültür, Divan, Milli Eğitim ve Kültür, Doğu Edebiyat, Türk Edebiyatı, Töre, Türk Yurdu, Dolunay, Oluş, İlkyaz, Türkiye, Milli Eğitim (1978-1996), Edebiyat Otağı, Kardeş Kalemler, Hale, Berceste, Kurgan (2007-2008) dergi ve gazetelerinde yayımladı.

1982'den itibaren hikâye ve romanlarını kitaplaştırdı. "Bir Mavi Duman" adlı hikâyesi "Hasret" adıyla televizyon ve video filmi oldu. "Başıma Dağlar Düştü" adlı romanı radyo oyunu (beş bölümlük, arkası yarın) oldu.

Türkiye Yazarlar Birliği, İLESAM üyesi, Avrasya Yazarlar Birliği Yönetim Kurulu Üyesi olan yazar 2008'den beri Avrasya Yazarlar Birliği Edebiyat Akademisi bünyesinde açılan "Hikâye Atölyesi" hocalığı yapmaktadır.

² Osman Çeviksoy, *Bebiha*, Akçağ Yayınları, 2018, Ankara. (s.5-6).

1.2. OSMAN ÇEVİKSOY’UN EDEBİ KİŞİLİĞİ

Osman Çeviksoy eserlerinde Anadolu kültürüyle birlikte Almanya’da görev yapması sonucunda Alman kültürüne de hakim olur. Eserlerinde Alman kültürünün izleri görülür. Eserlerinin çoğunda bu iki kültürü sentezleyerek vermiştir. Ayrıca Anadolu’da öğretmenlik yapması sebebiyle öğrenci-öğretmen, köylü-öğretmen ilişkilerini başarılı bir şekilde dile getirmiştir.

Osman Çeviksoy, Almanya’da görev yaptığı sırada Türk kültüründen uzak kalan çocukların yaşadığı zorluklardan bahsetmiştir.

Yazar eserlerinde Anadoludaki köylü fakir insanların hayatlarından, toplumun gerçeklerinden bahseder. Anadolu insanının nasıl geçindiğinden, tarla, bahçe işlerinden bahseder.

Yazar, bunun yanı sıra şiirle de ilgilenmiştir. İlk şiiri 1968’de Bab-ı Ali’de Sabah gazetesinde basılmıştır.

Eleştirel öyküleri vardır. *Başıma Dağlar Düştü* romanı, 5 bölümlük arkası yarın olarak yayınlanmıştır.

Romanlarındaki ve öykülerindeki olaylar ve karakterler çoğunlukla gerçek hayattan izler taşımaktadır.

Yazar halen Avrasya Yazarlar Birliği Edebiyat Akademisi bünyesinde açılan “Hikâye Atölyesi” hocalığı yapmaktadır.

ÖDÜLLER:

Töre Dergisi Hikâye Yarışması Mansiyon Ödülü.

Gerçek Dergisi Dede Korkut Hikâye Yarışması Üçüncülük Ödülü.

Yeni Düşünce Dergisi Hikâye Yarışması Birincilik Ödülü.

1981 yılı Kültür Bakanlığı “100. Yıl” yarışmalarında “Beyaz Yürüyüş” adlı kitabıyla öykü dalında Birincilik Ödülü.

1985 yılında “Duvarın Öte Yanı” adlı kitabıyla Türkiye Yazarlar Birliği Yılın Hikâyecisi Ödülü.

1994 yılında “Sana Seni Anlatmak” adlı kitabıyla Milli Eğitim Bakanlığı İkincilik Ödülü.

2011 yılında “Aklıma Yıldız Düştü” adlı kitabıyla İLESAM Hikâye Ödülü.

1.3.OSMAN ÇEVİKSOY'UN ÖYKÜLERİ

- Beyaz Yürüyüş,(6. Baskı) Akçağ Yayınevi, Ankara, 2012.
 Tutuklu Yürek, (4. Baskı) Akçağ Yayınevi, Ankara,2011.
 Ağlamak Yasak,(3. Baskı), Akçağ Yayınevi, Ankara,2011.
 Duvarın Öte Yanı,(2. Baskı) Akçağ Yayınevi, Ankara,2011.
 Seninle Bin Yıl, Akçağ Yayınevi, Ankara,2015.
 Sana Seni Anlatmak, (4. Baskı), Akçağ Yayınevi, Ankara,2013.
 Karanlıkta Ses Gibi, Akçağ Yayınevi, Ankara, 2011.
 Aklıma Yıldız Düştü, Akçağ Yayınevi, Ankara, 2011.
 Geriye Hüzün Kalır, (2. Baskı), Akçağ Yayınevi, Ankara, 2011.
 Derdimi Gül Eyledim, (2. Baskı), Akçağ Yayınevi, Ankara, 2011.
 Kar Yağar Gül Üstüne, (6. Baskı), Akçağ Yayınevi, Ankara, 2015.
 Yarın Diye Diye, Akçağ Yayınevi, Ankara, 2015.

1.3.1. Osman Çeviksoy'un Öykülerinin Özeti

Beyaz Yürüyüş

Öykünün kahramanları Şakir ve Fazlı komşulardır. Öykü bir köyde geçmektedir. Öykünün konusu ise Fazlı'nın Şakir'in köpeğini öldürmesi ve Şakir'in çevre etkisiyle Fazlı'yı mahkemeye vermek için karlı bir günde yola çıkmasını anlatmaktadır.

Babam Babam

Öykü, kahramanın babasının sağlık sorunu üzerine kurulmuştur. Kahramanların hastaneye gitmesi ve hastanede yaşanan durumlar öykünün konusudur. Öykü Çorum'da bir köy ve köyün bağlı olduğu ilçede geçmektedir.

Bir Yaz Akşamı

Öykünün kahramanları Kaşıkçı Mısto, Mısto'nun karısı Zeliş ve Mısto'nun yeğeni Erhan'dır. Öykü Zeliş ve Erhan'ın arasındaki ilişkiyi Öğrenen Kaşıkçı Mısto'nun durumunu ve Zeliş'i nasıl öldürdüğünü konu edinir. Öykü Çorum Merkez ve Çorum'a bağlı bir köyde geçmektedir.

Boş Hamal

Öykünün kahramanı bir hamaldır. Hamal eşinin isteği üzerine köyden Ankara'ya göç etmiştir. Öyküde hamalın durumundan ve hamalın kızının Ankara'ya taşındıktan sonra yaşadığı değişimden bahseder. Öykü Ankara'da geçer.

İnsan Tükenince

Öykünün kahramanı Seyit, öğretmendir. Talihsiz bir kaza sonucu hapse girer. Seyit bir kaza sonucu oğlunu öldürür. Öyküde Seyit'in başından geçenler konu edinilmiştir.

Denizden Gelen Kız

Kırıkkale iline İzmir'den tayinle gelen genç bir kadın öğretmenin öyküsüdür. Aynı okulda görev yapan Fatih Hoca ile ilk başta anlaşamamaları daha sonra ise aralarında oluşan bağdan bahsedilmiştir. Kadın öğretmen mesleği bırakarak çocuk doktoru olur. Öyküde yıllar sonra Fatih Hoca ile karşılaşmaları konu edilir.

Analar Neden Ağlar

Öykü, Çorum'da geçmektedir. Öykünün kahramanı İstanbul'da yaşamaktadır. Kardeşinin düğünü için Çorum'a gelen kahraman düğün boyunca annesinin ağladığına şahit olur. Öykü kendisini de uğurlarken ağlayan annesinin niçin ağladığı üzerine kurulmuştur.

Noel Gecesi

Öykünün kahramanı Suphi Bey memurdur. Tek çocuğu Serpil'dir. Serpil, otuz beş yaşında, okumuş bir kızdır. Ailesi çocukluğundan beri seçim yapma hakkının ona ait olduğu bilincini aşılamlıdır. Öykü Serpil ve babasının noel gecesi Serpil'in kendinden yaşça büyük biriyle evleneceğini söylemesi etrafında gelişir.

Dernekler

Şefik Bey, bir partinin teşkilatındadır. Oğlu Metin ise bir derneğe gidip gelmeye başlamıştır. Öykü Şefik Bey ve oğlu'nun arasındaki çatışmayı konu edinmiştir.

Zincir

Öykünün karakteri olan genç kız komşusunun elli beş bin lira değerindeki altın zincirini çalıp kuyumcuya satar. Öykü bu konu üzerinde kurgulanmıştır. Öykünün kahramanı olan kız öykünün sonunda intihar eder.

Beşir Almaz

Öykü Çorum'da geçer. Öykünün kahramanı Cırcır İsmet, mahkemeden mahkemeye koşmaktadır. Fakat mahkemelerine çağrıldığı insanları tanımamaktadır. Bunun nedenini bir türlü anlayamaz. Hasan Fındık adlı arzuhalciye olan borcu sebebiyle böyle bir duruma düşen kahraman öykünün sonunda bu durumu anlamıştır.

Tutuklu Yürek

Öykünün kahramanı Nizam Bey'dir. Nizam Bey öğretmendir. Sürekli okul değiştirir. Bu durumun sebebi ise Zap Suyu yakınında bir köyde görev yaparken köydeki Halido isimli birinin karısını Zap Suyu'na atması ve Halido'nun ikinci karısının ölümü sonunda kendisini öldürmesidir.

Bunalım

Yazar, bu öyküde içinde bulunduğu çağın eleştirisini yapar. Monolog şeklinde yalnızlığının sebebini ortaya koyar. Yaşadığı çağın bozukluğunun sadece kendisini mi rahatsız ediyor anlam verir.

Erkekler de Ağlar

Öykünün kahramanı dedeleri vefat eden iki çocuktur. Dede öykünün sonunda ölür. Bu duruma üzülen erkek torunlar ağlar. Öykü Çorum ve Ankara'da geçmektedir.

Yollar Kesik

Öykünün kahramanı Gazi'dir. Gazi'nin karısı doğum yapmak üzeredir. Fakat kar yolları kapar. Köyden karısını hastaneye götürmek için çıkan Gazi kurtlara yem olmuştur.

Ayçiçeği

Öykünün kahramanı Fadime Kadın bir köyde yaşar. Fadime Kadın bayram sabahı oğlunun gelip gelmeyeceğini düşünerek tarlaya gider. Öykü tarladaki ayçiçeği ve Fadime Kadının dertleşmesi üzerine kurulur.

Kapıcı

Öykünün kahramanı şehirde bir binada kapıcılık yapar. Apartman sakinleri kahramanın hikayesini merak ederler. Kahramanın küçük kızı büyük kızının kocası tarafından öldürülür. Öykü bu olayın üzerine kurulur.

Evin Erkeği

Öykünün kahramanı şehirde yaşamaktadır. Kahraman baba evine ziyaret için köye gider. Kahramanın küçük kardeşi içe kapanıktır. Kahraman annesiyle bu konuda konuşur. Olaylar bu dertleşme etrafında şekillenir.

Çamlıbel Köroğlu Yahut Deli Eşref

Öykünün kahramanı Eşref köyün dışında yaşar. Köyün öğretmeni Eşref ile görüştüğünde Eşref ona Çamlıbel dediği yeri över. Öğretmen gidip Çamlıbel'i görür. Köylünün ona Deli Eşref demesinin sebebi bütün mal varlığını çocuk okutmak için elden çıkarmasıdır.

Dar Geçit

Öyküde annesi ve nişanlısı arasında kalan bölüm şefi Akif Bey, ana karakterdir. Öyküde Akif Bey'in annesi ve nişanlısı arasında tercih yapması istenir. Akif Bey bu zor kararı annesinden yana kullanır. Nişanlısı aslında onu denemiştir.

Çatıda Şenlik Var

Şükrü Usta öykünün kahramanıdır. Öykü köyde geçer. Şükrü Usta şakacı biridir. Çatısını yapmaya gittiği evin sahibi ile inatlaşır. Ev sahibi ona şaka yapar ve köydeki birinin karısını Şükrü Usta'nın oğluna istemesini söyleyerek şaka yapar. Şükrü Usta o günden sonra asla şaka yapmaz.

Göç

Öykünün kahramanının amcasının oğlu Mahmut, Devlet Su İşleri'nde çalışmaktadır. Bir kaza sonucu hayatını kaybetmiştir. Kahraman köye gelir ve kuzeni ile yaşadıkları çocukluk anıları aklına gelir ve ertesi sabah Mahmut'u toprağa verirler.

Odacı

Odacı Yusuföykünün ana kahramanıdır. Bir avukatın yanında çalışır. Avukatın genç ve şımarık bir oğlu vardır. Avukatın genç oğlu, Odacı Yusuf'un kızına tecavüz etmiştir. Odacı Yusuf avukatın oğlunu öldürür.

Kaçak

Öykünün kahramanı Mahir yaşlıdır. Bir dağ köyüne çobanlık yapmak için gelir. Kahvehaneye gidiğinde herkes onun çobanlık yapamayacağını düşünür. Mahir bir köylüye çoban olur. Mahir hakkında fazla bir şey bilinmez ve bir sabah parasını almadan köyden gider.

Dönüş

Bir dairede çalışan memur, şehrin gürültüsünden ve tantanasından bıkar. Her fırsatta kendini köyünü düşünürken bulur. En sonunda köyüne dönmeye karar verir.

Bir Başka Bahar

Fadime Nene öykünün kahramanıdır. Köyde yaşamaktadır. Faime Nenenin bir kömüşü (inek cinsi)vardır ve kömüş ölmek üzeredir. Fadime Nene bu işe üzülür. Kömüş en sonunda kesilir.

Efsane Olan Adam

Öykünün kahramanı hastadır. Günden güne erir. Hastalığının farkındadır. Ne zaman öleceğini bilmez. Etrafındaki herkes kahramanı düşünür. Tarlaya ekin ekmeye gidecekleri gün kahraman götürülmez. O gün eve kırgın olarak geri dönen kahraman, kızına onu götürmediklerini söyler. Elindeki yuları tamir ederken düşer ve ruhunu teslim eder.

Ağlamak Yasak

Evin babası o sabah Almanya'ya gidecektir. Bu yüzden evde herkes üzgün ve mutsuzdur. Babalarının yolculuğa gitmesi sebebiyle çocuklar üzgündürler. Ama ağlamazlar çünkü ağlamak yasaktır.

Bekleyiş

Öykü Almanya'da geçer. Almanya'ya görevli giden öğretmen öykünün kahramanıdır. Okulun bahçesinde bir çocuk ona koşar ve başından geçenleri anlatır.

Çocuk babası tarafından dayak yer ve üvey annesi ve kardeşlerinden kaçarak Türkiye'ye dönmek ister.

Kocakarı

Öykünün kahramanı Almanya'ya görevli öğretmen olarak gitmiştir. Kendine kalacak bir ev bulur. Ev sahibinin öğretmeni suratsız bir şekilde karşılar ve eşyaların nasıl kullanıldığını anlatır. Kahraman bu olaya sinirlenir ve evi terk etmek ister ama önce kadına Türklerin geri kalmadığını gösterecektir.

Sokakların Çağrısı

Öykünün kahramanı çatı katındaki dairesinden sokağı gözlemlemektedir. Yoldan gelen geçene bakar. Aklından geçen düşüncelerle kendini sokağa atar.

Türk'üm Doğruyum

Öykünün kahramanı Elvan'dır. Elvan, Türkiye'den Almanya'ya işçi gelen bir ailenin çocuğudur. Önce babası Almanya'ya gelmiş, daha sonra Elvan ve Elvan'ın annesini Almanya'ya getirir. Elvan Türkiye'ye her gittiklerinde annesi ve babasının yalan söylediğini görür ve üzülür.

Yumruk

Öykünün kahramanı trenle yapacağı bir yolculuk sırasında yanına Serdar adında bir Türk genci kompartımana yanaşıp, kahramanı kompartımandan indirir. Kahramana Türk olduğunu, ondan ağabeyini bulmasını ister. Genci görevli bir yumrukla yere devirir. Kahraman gencin ağabeyini bulur. Ama gerçeği anlatıp anlatmamak konusunda kararsız kalır.

Çiçekli Mezar

Stiegler ailesi yaşlı bir çifttir. Almanya'da yaşarlar. Çiftin köpeği yoktur. Kahraman ise Almanya'da görevlidir. Yaşlı çift köpekleri olup olmadığını sorduğunda bahçede olan çiçekli mezarın köpeğe ait olduğunu öğrenir.

Kızılırmak

Haydar Emmi öykünün kahramanıdır. Ailevi sıkıntılar yaşar. Haydar Emmi bir gün arkadaşlarıyla Kızılırmak kenarına içmeye gittiklerinde Haydar Emmi kendini ırmağa atar.

Sorgulama

Hikâyenin kahramanı elinde şişe ile polise yakalanır. Polis onu sorgu odasına alır, içkilidir. Sorgu odasında geçmişini düşünür ve karısını Almanya'ya nasıl işçi yazdırdığını düşünür. Karısı ve kızı kahramana iftira attırıp içeri aldırırlar.

Yalnızlık

Tahir Almanya'ya işçi gider. Karısı ve iki oğlu Türkiye'de kalmıştır. Karısı her mektubunda çocukların hırçınlaştığını yazar. Tahir karısına son mektubunda ev bulamazsa Türkiye'ye kesin dönüş yapacağını yazar.

Bir Avuç Toprak

Öykünün kahramanı Almanya'da bir doktora gider. Doktor, kahramana dört aylık ömrü kaldığını söyler. Kahraman bunalıma girer. Kalan dört ayını çılgınca geçirmeyi düşünür fakat kendini mescitte abdest alırken bulur.

Sarı Mantolu Kız

Öykünün kahramanı yatılı öğretmen okulunda okur. Sınıfından Sarı Mantolu kız'a âşık olur ve ona şiirler yazar. Öykünün kahramanı Sarı Mantolu kız ile evlenir. Kahraman Almanya'ya gider. Çocuklarını ve eşini yanına alamaz.

Metin

Metin, öykünün kahramanıdır. Seminer fotoğrafçılığı yapar. Öyküde Metin'in katıldığı bir seminerde Metin'in hayatı hakkında kimsenin bir şey bilmemesi yazarın dikkatini çeker ve biraz soruşturduktan sonra Metin'in karısının ve kızının hayatını kaybettiğini öğrenir.

Arayış

Hikâyenin kahramanı uyuşturucu bağımlısı bir gençtir. Öykü Almanya'da geçer. Annesi genci bu alışkanlıktan uzak tutmak ister. Fakat genç uzak durmaz. Genç çeşitli acılarla boğuşurken baba oğlunu Alman polisine şikayet eder. Aile dağılmıştır. Ailenin kızı Almanya'da kaybolur, oğlu ise uyuşturucuya alışır.

Zamanı Yeniden Yakalamak

Yazar bir rahatsızlık geçirmiştir. Hastadır, Almanya'dadır, Üç gün kendini bilmeden yatar. Üç günün sonunda zamanı yeniden yakalar ve iyileşir.

Çılgın Kız

Öykü bir mektup şeklindedir. Öykünün kahramanı “Çılgın Kız” içten içe daireye sürgün gelen bir memura bağlanır. Çünkü Çılgın Kız’ı zor bir hayata düşmekten “Sürgün Bey” kurtarır. Sürgün Bey Almanya’ya gider. Çılgın kız ise onun arkasından Almanya’ya gider.

Gecenin Sonu

Cafer Karadenizli öykünün kahramanlarından birisidir. Dört kız babasıdır. Erkek evladı olmamıştır. Hastaneye düştüğü sırada erkek evladı ocağının devamı için ister. Karısı bir doğum daha yapar. Çocukları yine kız olur. Kız trafik kazasında ölür. Cafer’in eşi tekrar hamile kalır ve bir erkek çocuk doğurur.

Duvarın Öte Yanı

Bir Çağ Masalı

Öykünün kahramanı, oğluna masal anlatamaz, hep sonraya bırakır. Babası fakirliği sebebiyle Almanya’ya gider. Bunu oğluna böyle anlatacaktır bu bir çağ masalıdır.

Evime Dönüyorum

Öykünün kahramanı Almanya’ya gelin gitmiş bir kızıdır. Kız kendisinden on yaş büyük birisiyle evlenmiştir. Kocasını içki içen, kumar oynayan birisidir. Evine kadın getirir. Kız buna dayanamaz ve intihar seviyesine gelir. Evden kaçır ve intihar etmek ister. Annesi aklına gelir yapamaz.

Terbiyeli Köpek

Öykü Almanya’da geçer.Öykünün kahramanı Almanya’ya çalışmaya gider. Kahraman Alman bir ailenin evini kiralar. Ev sahibi kadın kocasına göre daha gençtir. Genç kadının bir köpeği vardır. Öykünün sonu okuyucunun tahminine bırakılır.

Komşu

Öykünün kahramanı Cemil öğretmen olarak Almanya’ya gider. Buradaki komşusu olan kendinden yaşça büyük bir kadınla ilişki kurar. Öykünün sonu bir sonraki “Elke” adlı öyküye bağlanmıştır.

Elke

Öykünün kahramanı Cemil bir önceki öykünün kahramanıdır. Öykü Almanya’da geçer. Kahraman, Elke ile tanıştıktan sonra hayatı değişir. “Teklif” hikayesi bu zincirin son aşamasıdır.

Teklif

Elke Cemil’i günden güne işler. Cemil’in Almanya’da kalıp misyonerler ile çalışmasını ister. Elke Cemil’de büyük değişiklikler yapmıştır. Özellikle düşüncelerini değiştirmiştir. Öykünün sonunda Cemil düşünür ve Türkiye’ye dönmeye karar verir.

Leke

Öykünün kahramanı NihatAlmanya’da bir fabrikada işçidir. Öykü Almanya’da geçer. Nihat’ın banyo yaptığı duş kabinine tuvaletini yaptığı iddia edilir. Öykünün sonunda ise Nihat kendisine iftira atıldığını kanıtlar.

Kaderi Zorlamak

Öykünün kahramanı Almanya’da yaşamaktadır. Kapıyı çalan yıllar önce Almanya’ya getirdiği bir arkadaşıdır. Kadın Almanya’ya geldikten sonra değişmiştir. Çocuğunu Türkiye’ye göndermiştir ve Nazmi’den çocuğunu getirmesini ister.

Dönüyoruz

Öykü Almanya’da bir fabrikada on iki sene çalışan deneyimli bir elemanın işe yirmi dakika geç kalmasıyla makine başındaki görevinden alınıp başka işlere verilmesi sonunda bezdirilmesiyle Türkiye’ye dönüş yapması sağlanır.

Duvarın Öte Yanı

Öykünün kahramanları Simone ve Manuel altı yıldır birlikte dirler. Birlikteliklerini evliliğe dönüştürmeye karar verirler. Manuel ruhsal bir bunalıma girer. Bunalım bir duvar gibidir. Manuel bu ruhsal bunalım sonucu intihar eder. Manuel duvarın öte yanına geçemez.

Büyü

Öykü daha sonraki üç öyküye bağlıdır. Öykünün kahramanı Veligazi’dir. Öykü bilinmeyen bir köyde geçer. Veligazi Allah’tan bir torun ister. Allah’a bir torun vermesi isterse daha sonra geri alması için dua eder. Bebek altı aylıkken ölür.

Adak

Öykünün kahramanı Veligazi'nin ölen torunundan sonra torunu olur ve torunu olduğu gece doğan buzağıyı kurban olarak torununa adar. Bir akşam adını “Benekli” koyduğu buzağıyı kurban eder ve fakire fukaraya dağıtır.

Başlangıç

Hüseyin Öğretmen, Veligazi'nin köyünde görevlidir. Veligazi, torununu okula yazdırmakta geç kalır. Öğretmen Veligazi'ye torunu Orhan'ı okula yazdırmasını söyler, Veligazi Orhan'ı okula göndermeyi kabul eder.

Çözüm

Öykünün kahramanı Veligazi'nin torunu Orhan okula başlar fakat arkadaşlarından geri kalır. Babası İrfan onun derslerine yardımcı olamaz. Babası çözüm olarak her gece köyde okumuş birinin evine giderek oğlunun derslerini yaptırmalarını rica eder.

Yolun Sonu

Öykünün kahramanının adı bilinmez. Evine bir telgraf gelir ve köyüne gelmesi istenir. Kahramanın babası vefat etmiştir.Öykününsonu bir sonraki öyküye bağlanır.

Hepimiz Bir Gün

Köyüne giden kahramanın babasının cenazesi kalırılmadan önce cenaze evinde herkes toplanır ve kahramanın babası hakkında konuşulur. Ertesi sabah kahramanın babası defnedilir.

Kar Yağar Gül Üzerine

Arzuhal

Öyküye girişte izin alma niteliği taşıyan bir yazıdır. Dokuz yıldır önemle saklanan bir sırrı anlatma gereği duyan kahraman tarafından kaleme alınır.”Ebter” olayı dile gelir. Bu öykü kitabında bütün öyküler birbirinin devamı niteğindedir. Olaylar zincirleme şekilde ilerler.

Ebter

Öykünün kahramanlarından olan Burhan, kendisi için değerli olan Celal Bey'i evine davet eder. Bu iki kişinin ortak noktası öykünün diğer karakterlerinden Servet Bey'dir. Servet Bey'in nasıl hadım edildiğini ikisi de bilirler. Öykü Tokat'ta geçmektedir. Servet Bey hadımdır. Bu olayı bitap şekilde gezen bir kişi Servet Bey'in yüzüne haykırarak söyler.

Bir Sabah Vakti

Öykü Servet Bey'in konağında geçer. Öykünün başkahramanı olan Bedrettin Servet Bey'in yanında çalışır. Kimi kimsesi yoktur. Servet Bey huysuz bir kişidir. Bedrettin'e kendisi tuvaletteyken saz çaldırır beste yaptırır.

Gül Mevsimi

Bedrettin'in sevdiği kız öykünün ana karakterlerinden Mesude'dir. Bedrettin gül mevsimi geldiğinde Mesude için her sabah gül toplar fakat ona veremez. Bu mevsimde Bedrettin'in iştahı kaçır, derslerine çalışmaz. Servet Bey'in konağına döndüğünde ise Bedrettin verilen görevleri yerine getirmediği için yalancılıkla suçlanır ve konaktan o gece ayrılır.

Gecenin Beyazında

Konaktan ayrılan Bedrettin nereye gideceğini bilemez. Tanıdığı bir sabahçı kahvesine gider. Kahvede kimse yoktur. Oradan camiye gelir. Caminin genç müezzinlerinden olan Burhan onu evine alır.

Mühürlü Karanlık

Servet Bey evinde davet verir. Misafirleri sarhoş olur. Bedrettin'in gittiğini fark etmeyen Servet Bey Bedrettin'e saz çalması için seslenir. Bedrettin gelmeyince gittiğini anlar. Misafirleri giden Servet Bey odasına çekilir vehadım edildiği geceyi hatırlar.

Gönülde Gül Fidanı

Bedrettin Burhan'ın evine yerleşir. Bedrettin rahatsızlanır. Burhan Hafız ona iyi bakar ve onu eve getirdiği gecenin Allah'ın işi olduğunu düşünür.

Yeniden Başlamak

Bedrettin rahatsızlanır. Yirmi gün yatar. Daha sonra iyileşir ve okula gider. Sözlüye kalkarak Mesude'nin ilgisini çeker. Bedrettin hastalıktan sonra hayata yeniden başlar.

Mavigül

Bedrettin, Burhan Hafız'a saz çalma sözü verir. Burhan Hafız'a saz çalar. Mavigül adlı bir bestesi vardır. Bu beste okulda aşık olduğu Mesude içindir. Bedrettin sazi hem çalar hem ağlar.

Yazmak Sevdadır

Burhan Hafız ve Celal Bey ebter olayının iki şahididir. Celal Bey'in ölümünden dokuz yıl sonra Burhan Hafız bu konu ile ilgili vaaz verir.

Derdimi Gül Eyledim

Yüreğe Sevgi Gerek

Öykünün mekanı yazarın çalışma odasıdır. Öykünün kahramanının ismi verilmez. Kahraman yazar çalıştığı sırada yazarın odasına girer ve kahraman göğsünü açarak yüreğini çıkarır. Yüreği parça parça olan kahramanın yaraları kapanmaz. Yaralara sebep olanları hala sevdiğini belirtir çünkü yüreğe sevgi gerektir.

Kayıp Kızlar

Öykünün mekanı verilmemiştir. Yazar öyküsünün konusuna karar verememektedir. Düşünür ve öyküsünün konusunu bulur. Öykünün ana kahramanının Sibel olmasına karar verir. Sibel evden ayrılan bir kızdır.

Komşularımız

Öykü Almanya'da geçer. Bay Soylu öykünün ana karakteridir. Öykünün konusu ise Bay Soylu'nun iki bayan Alman komşusuyla komşuluk ilişkisi üzerine kurulmuştur.

Helga

Öykünün mekanı Almanyadır. Öykünün karakterleri Helga ile Emre bir kaza sonucu tanışır. Helga bu kazayı bilerek yapar çünkü Emre ile birlikte olmak ister fakat Emre evlidir ve eşine ihanet etmek istemez.

Cahit Bey'in Kızları

Cahit Bey, Almanya'da yaşar. İki kızı vardır. Mahallenin postacısı Cahit Bey'i kızları hakkında uyarmak ister fakat Cahit Bey kendisine karışılmamasını ister.

Derdimi Gül Eyledim

Öykü Almanya'da geçer. Öykünün kahramanı Simeone erkek arkadaşı Mabuel'in ölümünden sonra dağılır. Bu dönemde Sedat isminde Almanya'da yaşayan bir Türk genci ile tanışır. Evlenme kararı alırlar. Nişanlandıkları gece Simeone İslamiyete geçer ve "Elif" ismini alır. Zamanla Sedat değişmeye başlar. Tek istediği gezmek eğlenmektir. Simeone ile dalga geçer ve babaanneler gibi başını bağlayacağını söyler. Bu duruma dayanmayan Simeone eski erkek arkadaşının mezarına gelir. Ama Sedat ve kendisi için pes etmeme kararı verir.

Kazanmak Hep Kazanmak

Öykünün kahramanı Almanya'ya çalışmak için giden birisidir. Kazanmak savaşı içine girer ve zamanla çok kazanır. Hem maddi açıdan hem de manevi açıdan kazanmıştır. Çok kazanarak Türkiye'ye döner.

Handan

Handan ve Nilüfer okuldan arkadaşlardır. Okul bitmiş ayrılmışlardır. Daha sonra Handan'ın evine giden Nilüfer, Handan'ın kibirli birine dönüştüğünü görür. Durmadan kendisini ve kocasını öven Handan, Nilüfer'in oğlunun tepkisini çeker.

Yasak İlgi

Öykünün kahramanı Tamer Öğretmen Ankara'da yaşamaktadır. Kumara ilgisi vardır. Bütün birikimini kumarda yemiş, ailesiyle anlaşmazlıklar içine düşmüş fakat vazgeçmemiştir.

Yumruk ve Ölüm

Öykü bir camide geçer. Öykünün kahramanı Sami Efendi şadırvandan su almak isteyen sucuya yumruk atar. Sucu yere düşer, Sami Efendi çevrenin tepkisini alır ve bu durum içine dert olur. Sami Efendi ölür.

Bosnalı Kız

Öykünün kahramanı Rüstem adında bir adamdır. Yazarın dikkatini Ludwisburg Türk Kültür Derneğinde dikkatini çekmiştir. Rüstem bir seyahat sırasında Tuğçe'ye aşık olur. Rüstem evlidir fakat Tuğçe ile dini nikah kıyarlar. İkili ilişki yaşayan Rüstem, Tuğçe ile geçirdiği bir kazadan sonra yüzü zarar görmüştür. Öykü Tuğçe ve Rüstem'in başından geçenler üzerine kurulmuştur.

Geriye Hüzün Kalır

Pervin Hayal Görür mü?

Öykünün kahramanları Pervin ve eşi gelinleri Sevgi'ye oturmaya gider. Pervin evden birden fırlar. Somyanın altında bir erkek eli gördüğünü iddia ederek karakola giderler. Polis ile Sevgi'nin evine gelen Pervin aslında bir bohçacının Sevgi'yi gaspetme planını bozar.

Geriye Hüzün Kalır

Öykü yazarın balkonuna yuva yapan anne kuş ve yavruları üzerine kurulmuştur. Kuşların gelişini, yuva yapışını, uçuşlarını anlatan yazar kuşlar gittikten sonra yaşadıkları hüznü aktarır.

Babalar Oğullar

Öykü Ankara'da geçer. Kahramanın oğlunun dişi ağrır. Doktora giderler fakat çocuk dişini çekmez. Baba olaya sinirlenir. Olay örgüsü bu konu üzerine kurulur.

Almanya Ara Beni

Öykü bir iç hesaplaşma üzerine kuruludur. Öykünün kahramanı Almanya'ya gider. Orada tanıştığı bir kadından etkilenir ve iç çekişmeleri başlar. Bu çekişmeler Türkiye'ye dönünce biter. Kahraman Türkiye'de evlidir.

Her Tebessüm Bir Düğüm

Öykü köyde geçer. Köye gelen imamın kim olduğu, nereden geldiği bilinmez. İmam görevine dört elle sarılmakla beraber günden güne hastalanır ve vefat eder. Cenazesi köye gömülür zira o sırada hiç akrabası çıkmaz. Daha sonra imamın amcası ortaya çıkar ve cenazeyi almak için köye geldiğinde mezardan çıkan naşın bozulmadığı görülür.

Bir Mavi Duman

Öykünün kahramanı Kars'ın bir köyünde yaşar. Yazarla Konya'da karşılaşırlar. Öykünün konusu kahramanın ailesinin düşman işgali sırasında şehit edilmesini konu edinir. Kahraman şehit olacağı sırada kurtulmuştur ve bu durumun üzüntüsünü yaşar.

Sana Seni Anlatmak

Bir Garip Salih Usta

Öykünün kahramanı Salih Usta'dır. Yazarla tanışması yazarın evine tamirat için gelmesi ile olur. Yazar öyküsünü yazarken dikkati dağınık. Dikkatini dağıtan Salih Usta'nın hayatı yeni öykünün konusu olur. Öykünün mekanı yazarın evidir.

Daha Diyen Ses

Öykünün kahramanının ismi belli değildir. Öykünün konusu kahraman ve karısının yirmi yıl boyunca ev sahibi olmak istemesi üzerine kurulur. Evi alırlar. Daha sonra araba isterler ve arabayı da alırlar ama içlerindeki ses durmadan daha fazlasını ister, bu sesin önüne geçemezler.

Yeryüzü Gökyüzü

Öykünün kahramanı Vedat çok hareketli bir çocuktur. Apartmanda gürültü yapar. Bütün komşular Vedat'tan şikayetlerdir. Apartmana taşınan yeni komşu Vedat'ın durumunu fark eder. Vedat'ın dikkatini gök yüzüne çeker ve Vedat'ın derslerinde başarılı olmasını sağlar ve Vedat'ın pilot olma isteğini canlandırır.

Sana Seni Anlatmak

Öykünün kahramanı Ramazan Bayramı öncesinde köyüne yolculuk yapar. Köyünde bayram adetlerinin yapılmadığını fark eder. Öykü bu konu üzerinde durur.

Bir Baş Kuru Soğan

Öykünün kahramanı Mirza bütün mal varlığını satarak Ankara'ya ailesi ile yerleşir. Zamanla büyük şehire ayak uyduramayan Mirza'nın kızının kayboluşunu ve eşinin ölmesini, Mirza'nın sara hastası olması sonucu cebinde kuru soğan taşımasını konu edinir.

Büyüyorsun Yavrucuğum

Bu öyküde bir babanın, babasından örnek alarak çocuklarını yetiştirme tarzından bahsedilir. Hikâyenin kahramanı olan baba çocuğunun büyüdüğünün farkındadır. Ama babası ona nasıl davranıyorsa o da çocuğuna o şekilde davranır. Çocuğunun sigara içtiğini fark ettiğinde sigara izmaritini alır saklar ve çocuğun büyüdüğünü anlar.

Eller

Hikâye, Rus işgalindeki bir köyde geçer. Öykünün kahramanları bu köyde yaşayan Seyitler ailesidir. İşgal sırasında bu aileden üç kişi katran kazanına atılır. Bunu köyden Mustafa adında bir gence yaptırırlar. Mustafa bu olaydan sonra ortadan kaybolur ve döndüğünde elleri kurumuştur.

Ağaç Kök Üstünde Büyür

Hikâyenin kahramanı Almanya'ya göç eden bir Türk'tür. Almanya'ya gittiğinden beri içki içip, kumar oynayan ve zina yapan birine dönüşür. Eşi ve çocuğu Türkiye'dedir. Kahraman eşini ve çocuğunu getirir fakat alışkanlıklarından kurtulamaz. Büyümeye başlayan oğlu kahramanın yolundan gider. Oğlunu evlendirir ve torunu olur. Torunu bir kaza sonucu gözünü kaybeder. Bu olaydan sonra kahraman ve oğlu tövbe ederler.

Deli Fahri Yahut Yumuk Gözlü Adam

Öykü Kırıkkale'de geçer. Öykü Fahri'nin hayatını konu edinir. Öykünün kahramanı Fahri herkese yardım eden bir adamdır. Küçük yaşta babasını kaybeder. Ailesini geçindirir. Öldüğünde sessiz sedasız gömülmek isteyen Fahri'nin son isteğini oğlu yerine getirir.

Aklıma Yıldız Düştü

Babamı Gördüm

Kahraman Ankara’da yaşar. Bir mağaza vitrininde babasını gördüğünü düşünür fakat vitrindeki yansıma kendi yansımasıdır. Kahraman zamanla babasına benzer.

İyi Aile Kızları

Öykünün kahramanları Semra ve Tülay yakın arkadaşdır. Okula giderken peşlerine iki kişi takılır. Kızları rahatsız ederler. Tülay peşlerine takılan iki çocuğı yere serer. Polis çocukları aldığında çocukların uyuşturucu satıcısı olduğı anlaşılır. Öykü Ankara’da geçmektedir.

Akademik Öfke

Öykü Ankara’da geçer. Öykünün kahramanıtrafik kazası yaşar. Arabasına arkadan çarpılır. Kahramanın arabasında bulunan kahramanın hocaları sayesinde olay kapanır ve anlaşma sağlanır. Kahraman ertesi sabah zararın karşılanması için gittiğinde suçun kendine yıkıldığını görür ve intikam almak için plan yapar. Planını uyguladığında ise yanlış kişiden intikam alır.

Aklıma Yıldız Düştü

Yıldız ve çocuğı tek başlarına yalnızlardır. Yıldız parasını kötü yollardan sağlar. Öykü Yıldız’ın yaşantısını konu alır. Kırıkkale yolunda nazar boncuğı olan Yıldız’a Çakır Ahmet adında bir kamyoncu hep yardım eder. Öykü Yıldız’ın başından geçenleri konu edinir. Öykünün sonunda Yıldız’ın oğılu kaza geçirerek ölür.

Annem Babam Komşu Kadın

Öykünün kahramanları Öğretmen Beyza Hanım ve ailesidir.Yeni evlerine taşınan aile komşuları Gülçin Hanım ile yakın dostluk kurarlar.Gülçin Hanım Kanser hastasıdır. Beyza Hanım’dankocasından boşanmasını ve Beyza Hanım’ın kocasının kendisiyle evlenmesini ister. Öleceğini düşünen Gülçin Hanım bütün mal varlığının Beyza Hanım ve asline kalmasını ister. Öykünün sonunda tam ters olur. Beyza Hanım’ın kocası vefat eder ve bütün mal varlığı Gülçin Hanım’a kalır.

Son Nefese Bir Kala

Öykünün kahramanı Dursun Ağa varlıklıdır. Oğlu Yıldırım ona benzemez. Dursun Ağa zamanında birinin topal kalmasına sebep olur. Topal kalan şahıs ona beddua eder ve köpek gibi uluyarak ölmesini diler. Öykünün sonunda Dursun Ağa köpek gibi uluyarak can verir.

Yol Arkadaşım

Kahramanın dedesi son zamanlarını yaşamakta olan emekli bir imamdır. Kahramanla birlikte eskiden görev yaptığı yerleri gezerek helallik alırlar ve dede bu yolculuğun sonunda vefat eder.

Altın Adam

Hikâyenin kahramanı olan Gülbey gerçek bir karakterdir. Farklı bir adamdır. İşini kusursuz yapan Gülbey hak etmediği bir sürgün görür ve kurallarından taviz vererek kişiliğinden ödün verir. Öykü Ankara’da devlet dairesinde geçer.

Akkız Annemin İpek Mendili

Gözyaşı

Öykü Çorum’da geçer. Öykünün kahramanı Akkız kadındır. Akkız kadının yaşadığı ev yıkılmıştır. Akkız kadın oğlundan evinin fotoğraflarını çeken gazeteciyi bulmasını ister.

Çırak

Öykünün kahramanları Akkız ve İlhan’dır. İlhan’ı Akkız’ın babası evine alır ve onu yetiştirir. Akkız İlhan’ı babasından kıskanır. Evlilik çağı geldiğinde Akkız’a Hamamözü’nden dünürler gelir. Akkız aslında İlhan’ı ister fakat Nazif ile evlenir.

Gelin

Nazif ile evlenen Akkız mutlu değildir. Hamamözü’ne gelin gelen Akkız’ı ailesi ziyaret eder. Bu ziyaret sonunda Akkız baba evine dönmek ister. Bir süre sonra Nazif’le ayrılan Akkız baba evine döner.

Beni Sen Anlarsın

Öykünün kahramanı Akkız baba evine döner ve boşandığı için İlhan dedikodu olmaması için Akkız'dan uzak durur. Zamanla kendine gelen dünürleri geri çeviren Akkız İlhan ile evlenir. Elleriyle evlerini yaparlar. İlk öyküde yıkılan ev bu evdir.

Karanlıkta Ses Gibi

Avcı Mirza

Öykü Çorum'da geçer. Öykünün kahramanı Avcı Mirza güçlü kuvvetli biridir. Avcılık yapan Mirza çok başarılıdır. Bir gün ava çıktığında askeri bir helikopter vurduğunu söyler. Karakol komutanı Mirza'yı kandırmak için bir oyun planlar öykünün konusu budur.

Muhsin Emmi

Öykünün kahramanı Muhsin Emmi gençliğinde kaval çalar. Bir olay sonucu kavalına küser. Öykünün konusu kahramanı kavalıyla barıştırmak için uğraşlar üzerine kurulmuştur.

Çaykavuşanın Dere

Öykü Çorum'da geçer. Ağanın oğlu Lütfi öykünün kahramanıdır. Genç yaşta trafik kazasında vefat eder. Berber, lokantacı Lütfi Ağa ve iyiliklerini konuşurlar. Öykü bu konuşmaları konu alır.

Yakası Kirli Çocuk

Öykünün kahramanı Kerem yatılı okulda okur. Yalnız bir çocuktur. Öykü Kerem'in annesi ve babasının boşandıktan sonra başkaları ile olması sonucu Kerem'in onlara küsmesini konu alır.

Uzun Siyah Bir Böcek

Öykü köyde geçer. Öykünün kahramanı bir yılan yakalar ve arkadaşına şaka yapmak ister, yılanla uzun siyah bir böcek olarak küçükken tanışır. Yılanı çuvala koyar ve sabah arkadaşına şaka yapmak için gittiğinde arkadaşının vefat ettiğini öğrenir ve arkadaşının en büyük şakayı yaptığını düşünür.

Çamköylü

Öykünün kahramanları Çamköylü ve Murat Ağa'dır. Tanışıklıkları eskiye dayanır. Bir olay sonucu Murat Ağa Çamköylü'nün parmaklarını keser ve sonradan parmaklarını kırar. Daha sonra Çamköylü Murat Ağa'ya gelir. Murat Ağa Çamköylü'ye erzak verir ve helallik alır. Öykünün konusu bu olay üzerine kurulur.

Şeytan Dedi Ki

Öykünün kahramanları Meltem ve Engin'dir. Çocukları olmaz. Bir sabah Meltem'in erken saatte asansörde kalması ve gelişen olaylar öykünün konusunu oluşturur. Bu olay Engin'in aklına şeytanın farklı düşünceler getirmesine sebep olur.

Gün Doğmadan

Öykü Çorum'un Laçın ilçesinde geçer. Kemal ve Hamdi Laçın'de çalışan iki farklı ideolojiye sahip iki öğretmendir. Birbirleri ile sürekli çatışırlar. Öykü Hamdi'nin ağabeyinin intihar etmesi ve iki farklı ideolojideki öğretmenin yaklaşmasını konu eder.

İki Kardeş

Öykünün konusu Şükran Hanım'ın kardeşi Çakır Ahmet'in kanser olmasıdır. Öykünün kahramanı Çakır Ahmet kamyoncudur. Oğlu intihar eden Ahmet bu olaydan sonra değişir. Sigara, içki içmez. Zamanla rahatsızlanan Çakır Ahmet'i kardeşi Şükran Hanım onun kanser olduğunu öğrenir.

Karanlıkta Ses Gibi

Öykünün kahramanı Çakır Ahmet'tir ve rahatsızdır. Şükran Hanım kardeşinin çocukluğundan beri yaşadıklarını düşünür. Herkese yaptığı iyilikler, ağabeyinin çocuksuzluğunu yüzüne vurmamak için evlatlarından uzak durması gibi konuları ele alır.

Seninle Bin Yıl

Sen Ağlarsan

Öykünün kahramanı ciddi bir rahatsızlık geçirir, hastaneye kaldırılır ve anjiyo olur. Öykü bu konu üzerine kurulur. Karısından ağlamasını ister.

Bir O Yana Bir Bu Yana

Bu öyküde anjiyonun nasıl yapıldığından, yapılırken hissedilmediğinden, ekranda izlenildiğın bahsedilmiştir. Kısa bir öyküdür.

Cevahir Bey

Öykünün kahramanı yoğun bakımda yatar. Yoğun bakımda yatan Cevahir Bey'e gösterilen ilgiyi kıskanır. Öykü bu durumun üzerine kurulur.

Nokta Adam

Öykünün kahramanı hastanede yatar. Aynı hastanede yatan bir adam dikkatini çeker. Adam heybetlidir ama namaz kılarken nokta gibi kalır. Öykü iki kişinin konuşması üzerine kurulur.

Yalancı Şair

Beyza genç ve nişanlı bir kızdır. Bir rahatsızlık sonucu hastaneye kaldırılmış ve ameliyat olmuştur. Çocuğı olmayacağını öğrenen Beyza nişanlısından ayrılır. Nişanlısının onu ziyarete gelmediğini düşünerek üzölür. Öykün sonunda Beyza ve nişanlısı barışır. Aslında nişanlısı olayın başından beri hastanededir.

Gönlümün Güz Çiçeğı

Önceki öykünün kahramanı olan Beyza ve İhsan Bilge evlenirler. Evlerinin kapısı çalındığında gelen koli onları şakına çevirir. İhsan Bilge'nin Beyza için yazdığı şiirler kitap haline getirilmiştir. İhsan Bilge ve Beyza bunu kimin yaptığını araştırır. Öykü bu konu üzerine kurulur.

Seninle Bin Yıl

Öykü Ankara'da geçmektedir. Öykünün kahramanları Engin ve Feyza'dır. Engin ve Feyza yıllar öncesinden tanışır. Feyza Engin'i yıllar önce terk eder. Öykü ikisinin yeniden karşılaşmasını konu alır.

Güzel Bahane

Öykü Kırıkkale'de bir okulda çalışan iki öğretmen Sinan ve Şule'yi konu alır. İki de evliliklerinde sorun yaşarlar. Birlikte gittikleri bir tatilde sorunlarını konuşurlar ve ikisi de eşine dönme kararı alır. Öykü bu konu üzerinde döner.

Yarın Diye Diye

Öykünün kahramanı Nazife tek çocuktur. Tek çocuk olduğu için kıymetli büyümüştür. Evlilik çağı geldiğinde sürekli erteler ve çeyizi sürekli olarak birikir. Evlilik çağı geçen Nazife yarın diye diye evlenmeyi erteler ve gezi için yola çıktığında gezinin başında vefat eder.

Güller ve Kuşlar

Öykünün kahramanı yazar ve arkadaşı Yahya'dır. Aynı okulda okuyan iki arkadaş Yahya'nın karşıt görüşlü bir kıza aşık olması sonucu darılırlar. Öykü Yahya'nın bu kıza aşık olduktan sonra başına gelenleri konu edinir.

Kavalcı

Öykünün kahramanı Aziz kavalcıdır. Aziz kendini zorla kaval çalmaya götürecekleri sırada adamların elinden kaçır ve hayatı değişir. Bir üniversite hocası ona iş verir ve lojmana alır. Öykü Aziz'in başından geçenleri anlatır.

Boşluğa Alışmak

Yazar bu öyküde yakın bir arkadaşını kaybetmenin üzüntüsünden bahseder. Tanışıp, kısa sürede kaynaştığı Eriman Topbaş'ı yazar erken yaşta kaybettiği kardeşinin yerine koyar. Yazarla geçen sohbetleri hem zevkli hem akıcıdır. Dostluğu çok iyidir. Bir otobüs yolculuğuna benzetilen hayattan Eriman Topbaş erken iner.

File

Öykü Çorum'da geçer. Öykünün kahramanı Kulaksız Camiinin İmamı Hafız Cemil, bakkala gittiğinde Bahtiyar'ı görür. Bahtiyar kimse tarafından sevilmez. Hile ile filesini hergün birine doldurtur. O gün fileyi Hafız Cemil doldurur. Öykü bahtiyar ve Hafız Cemil arasında geçenleri konu alır.

Sürgün

Öykü Bahtiyar'ın Orman müdürünü nasıl sürgüne gönderdiği üzerine kurulur. Olay Çorum'da geçer.

Eşkıya

Öykünün kahramanı Halil Ağa ve arzuhalci Bahtiyar'dır. Halil Ağa eli bol cömert birisidir. Asker arkadaşının dükkanında Bahtiyar ile karşılaşır. Bahtiyar ona

tereyağ ve peynir karşılığı övgü yağdıracağından bahseder Halil Ağa kabul etmez. Daha sonra Halil Ağa adına dava açılır. Halil Ağa dava sonunu görmeden ölür.

İnek

Öykünün kahramanı Süleyman Kışgör muhtar olmak ister. Bu işi Bahtiyar'ın çözeceğini düşünür. Bir inek karşılığında pazarlık ederler. Süleyman muhtar olur, Bahtiyar'ı oyalar. Daha sonra ikisi de içeri girer. Orada karşılaşırlar.

Fırıldak

Öykü bahtiyar ve hapishane gardiyanları arasında geçer. Gardiyanlar tahliye olan Bahtiyar'ı müdürün odasına götürürler. Bahtiyar gardiyanların eline sarılır, gardiyanlar izin vermez. Müdür gardiyanlara kızar çünkü gardiyanlar içeri yasak şeyleri sokarlar. Bu oyunu da Bahtiyar ayarlar.

Çökelek

Öykünün kahramanı Bahtiyar ve çökelek satan gençtir. Pazara çıkan Bahtiyar gençten tereyağ ve peynir alır, genç ödemesi gereken parayı söylediğinde Bahtiyar para vermez ve gencin kulağına küfreder. Genç Bahtiyar'ın boğazına sarılınca olay büyür. Bir bileyci gence Bahtiyar'ın kim olduğunu söyler. Bahtiyar adamı ipe götürür, ipten alır. Genç bunu duyunca Bahtiyar'dan para almaz.

Gün Akşam Olmadan

Yazarın bu öyküsü gezi yazısı niteliğindedir. Yıllar önce Almanya'ya görevli gittiğinde yaşadıklarını, günümüz ile kıyaslar. Eski öğrencilerini, yaşadığı olayları, tanıştığı kişileri yıllar sonrasıyla kıyaslar. Öykülerinin geçtiği mekânları görmek yazarı geçmişe yolculuğa çıkarır. Öykülerinin kahramanlarının değişen hayatları yazarı bazen heyecanlandırır. Bazen üzer.

1.4.OSMAN ÇEVİKSOY'UN ROMANLARI

Başıma Dağlar Düştü, (3. Baskı), Akçağ Yayınevi, Ankara, 2011.

Ömrümüz Gurbet, (2. Baskı), Akçağ Yayınevi, Ankara, 2013.

Bebiha, Akçağ Yayınevi, Ankara, 2018.

1.4.1. Osman Çeviksoy'un Romanlarının Özeti

Başıma Dağlar Düştü

Romanın kahramanı Karabey'dir. Karabey kendileri ile kötü olan bir aileyi öldürür ve ailecek Çorum'a kaçarlar. Karabey artık kaçak hayatı yaşar. Roman Karabey'in bu kaçış sırasında başına gelenleri konu alır.

Ömrümüz Gurbet

Romanın kahramanı Halil ve ailesidir. Roman hem Almanya'da hem Türkiye'de geçer. Halil Almanya'da işçidir. Halil'in oğlu Murat'ın Almanya'da yanlış yollara girmesi sonucu Türkiye'ye dönüş sürecini ve yaşadıklarını konu eder. Halil'in oğlu Murat'ın Türkiye ve Almanya'da yaşadıkları geniş olarak ele alınmıştır.

Bebiha

Roman Çorum'da geçer. Erhan ve Bebiha romanın ana karakterleridir. Erhan Bebiha'yı rüyasında görür ve aşık olur. Erhan'ın ailesi zor geçinen bir ailedir. Erhan zorluklarla Çorum'a okumaya gider ve Bebiha ile karşılaşır. Roman bu iki gencin aşkını ve okul hayatını konu olarak alır.

İKİNCİ BÖLÜM

OSMAN ÇEVİKSOY'UN ÖYKÜ VE ROMANLARINDA HALK KÜLTÜRÜ VE HALK BİLİMİ UNSURLARI

2.1. DİL VE ANLATIM

2.1.1. Ağız

Ağız, “*aynı dil içinde ses, şekil, söz dizimi ve anlamca farklılıklar gösterebilen, belliyerleşim bölgelerine veya sınıflara özgü olan konuşma dili*”dir.³

Halkın günlük yaşantısında kullandığı dil bölgeden bölgeye değişiklik gösterir. Coğrafi şartlara, kasaba, köy, şehir gibi coğrafi şartlara göre değişiklik gösterir. Ülkemiz ağız özellikleri bakımından çok geniş bir yelpazeye sahiptir.

Osman Çeviksoy, öykülerinde yaşadığı bölgelerin ağız özelliklerini eserlerine yansıtmakla beraber edebi dilin dışına çok fazla çıkmamıştır. Osman Çeviksoy’un Çorumlu olduğu göz önünde bulundurulduğunda, Çorum İç Anadolu Bölgesi ve Karadeniz Bölgesinin geçiş köprüsü niteliği taşımasından ötürü her iki bölgenin ağız özellikleri öykülerde görülmektedir.

“Ne güzel kokuyor **meret**.”(B.Y/S.12).

“Anlattılar, iyice korkutmuş senin “**Sabi**”yi biraz da hırpalamış...”(B.Y/S.15).

“Mitaaaat!...Mitat kalk!””(SSA/S.63).

“Yarın İlâhi Huzurda halimiz **nic’olur** düşünmedin mi?”(SSA/eller/S.100).

“Şu **uşaklara** yazık...”(SSA/eller/S.114).

“Laylonçiii!... Laylon İlegen, laylon dabak, laylon derlik, laylonçiii!...”(SSA/dfyyga/S.148).

“Laylon kufalar, laylon dabaklar, laylonilegenler...Laylonçiii!”(SSA/dfyyga/.S 149).

“Haddini pilmezun tekidir da!”(YDD/Gao/S.93).

“Yer dayağı, acıları **tohtayınca** başlar yarenliğe...”(BDD/S.13).

³Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlük ,Türk Dil Kurumu Yayınları,11. Baskı, Ankara,2011,s.65

2.2. KALIPLAŞMIŞ İFADELER

2.2.1. Hitap

TDK Türkçe sözlüğe göre hitap sözü birine veya birilerine yöneltme, seslenme anlamına gelir. Edebi eserlerde en çok kullanılan unsurlardan biri de hitaplardır. Hitaplar yörelere, bölgelere kültüre göre değişiklik gösterirler. Hitaplar lakaplardan ya da unvanlardan oluşabilir. Hitaplar eserlere farklı bir seslenme, farklı bir anlam katarak gündelik hayata edebi eserleri yaklaştırır.

Osman Çeviksoy'un eserlerinde hitaplara yer verilmiştir. Bu da eserleri gündelik hayata, doğal akışa daha çok yaklaştırır.

“*Kaşıkçı Mısto* dağdan bir yük arı sepeti çubuğuyla döndü.
(B.Y/B.YazA./s.31).

“*Kız Eymirli.*””(B.Y/Boş H./S. 52).

“*Cırcır İsmet* dükkâna fırtına gibi girdi.” (B.Y/Beş.A./S 113).

“ - Gelmedi, görmedim, dedi *Çolak Bekir.*”(TY/y.k/S.39).

“*Fadime Kadın* ezana uyandı.”(TY/Ayç./S.41).

“Deliye benzer yanı yoktu ama ona herkes “*Deli Eşref*”
derdi.”(TY/Ç.k.y.d.e./S..69).

“Baktım *Kör Ali* yolda.”(TY/Çşv/S.92).

“Şu bizim *Hödük Seydi'nin* oğlu.”(TY/K./S.111).

“*Çolak Mehmet'in* oğluyla muhtarı da aldık.”(AY/K1z. /S 58).

“-Gel lan*Kelüsügün oğlu*, dedi muhtara.”(AY/K1z./S.62)

“Çünkü dört yaşındaki çocuklar bile arkamdan ‘*Hadım İrfan*’ diye
bağırıyorlardı.”(DÖY/büyü/S.94).

2.2.2. Atasözü

TDK Türkçe Sözlüğe göre atasözü “*Uzun deneme ve gözlemlere dayanılarak söylenmiş ve halka mal olmuş öğüt verici nitelikte söz, darbimesel*” anlamına gelir. Buna göre atasözleri deneyimler sonucu elde edilmiştir.

Biçim olarak atasözleri kalıplaşmış, klişe haline gelmiş söz gruplarıdır. Atasözleri kendi içinde kalıplaşmış ve oturmuş bir yapıya sahiptirler. Kelimeleri değiştirilmez, cümle kuruluşu bozulmaz, kısa ve öz anlatım benimsenmiştir. Geçmiş zaman kipi ve emir kipi kullanılır.

Osman Çeviksoy’un eserlerinde atasözleri şu şekilde geçmektedir:

Biri Yer Biri Bakar Kıyamet Ondan/Bundan Kopar

“*Biri yer biri bakarsa kıyamet kopabilirdi*ama, üçü yer biri bakarsa hiçbir şey olmazdı.”(SSA/aküb/S.133).

Can Çıkmayınca Huy Çıkmaz

“*Can çıkmayınca huy çıkmıyor*; ben Tahsin’den sonra da şakayı bırakmadım.”(KSG/usbb/S.74).

Cana Gelen Mala Gelsin

“Kazadır, beladır; *cana gelmesin de mala gelsindi*.”(KSG/iki k/S.124).

Çok Yaşayan Değil, Çok Gezen Bilir

“*Çok yaşayan değil, çok gezen bilir*.”(ÖG/S.210).

Davul Bile Dengi Dengine Çalar

“*Davul bile dengi dengine diye çalarken* hiç çulsuza kız verilir mi?”(KSG/m.e/S.29).

El Elden Üstündür

“*El elden üstündür*.”(TY/Çşv./S.93).

Huylu Huyundan Vazgeçmez

“*Huylu huyundan vaz mı geçer?*”(DGE/Handan/S.75).

Köpeğe Uymadan Çalıyı Dolanmak Evladır

“*Köpeğe uymadan çalıyı dolaşmak evlâdır*, denilmiş.”(BDD/S.22).

Kurt Bildiği Dağa Kaçarmış

“*Kurt bildiği dağa kaçarmış*.”(BDD/S.58).

Sütten Ağzı Yanan Yoğurdu Üfleyerek Yer

“*Sütten ağzı yanan yoğurdu üfleyerek içer* derler ya...!”(DGE/KOM/S.23).

Yerin Kulağı Var

“*Yerin kulağı var* denilmişti.”(KSG/Av. M/S.14).

Yuvayı Dişi Kuş Yapar

“*Yuvayı dişi kuş yapar*.”(GHK/S.20).

2.2.3. Deyim

TDK Türkçe Sözlüğe göre deyimın terim anlamı “*Genellikle gerçek anlamından az çok ayrı, ilgi çekici söz öbeği, tabir*.”dir.

Atasözleri ile karıştırılan deyimler asıl anlamlarından uzaklaşarak yeni kavramların meydana gelmesiyle oluşurlar. Master halinde kullanılırlar. Deyimlerde aynı anlama gelen kelimeler birbirlerinin yerine gelemmezler ve kullanımları fiil kalıplarıyla olur. Bunun yanı sıra deyimlerde kullanılan fiiller çekime girebilirler. İyelik eki ile kullanılan deyimler vardır, bunun yanı sıra kafiyeleşmiş deyimler de vardır. Deyimlerin bazıları ise halk hikâyeleri veya atasözlerinden türeyerek oluşmuşlardır.

Osman Çeviksoy eserlerinde deyimlere şu şekilde yer vermiştir.

Ağzı Açık Kalmak

“Önce duyduklarına inanamadılar, *ağızları açık donakaldılar*.” (BY/NoelG/S.89).

“*Ağızları bir karış açık* hayretle dinlediler.”(TY/Kap/S.58).

Ağız Aramak/Suyu Yokuşa Tutmak

“Biz yine de Vecdi Beyle Gülay Hanımın *ağızlarını arayalım. Suyu yokuşa tutmazlarsa*, aramızda söz keseriz.”(ÖG/S.345).

Ağzından Bal Damlamak/Akmak

“Adam tepeden tırnağa kültür... *Ağzından söz değil bal akıyor.*”
(BY/Dern./S.93).

“...*Ağzından bal akan* bir adam olmuş.”(TY/Çşv/S.94).

Aklı Almamak

“Muhtarın söylediklerini bir türlü *aklı almıyordu.*”(BY/b.yaz.a/S.34).

Aklını Başına Almak

“*Aklını başına al...*”(BDD/S.100).

Anasını Boyayıp Babasına Satmak

“*Anasını boyayıp babasını kandıran* cinstendir.”(TY/Çşv/S.89).

Başına Çorap Örmek

“... İyi güzel de babasının da kendisinin de *başına bir çorap örüverirse...*”
(BY/boş h/S.49).

Başına Devlet Kuşu Konmak

“Açıkkası *başına devlet kuşu konmuştu.*”(YDD/kavalcı/S.41).

Bir Kulağından Girip Diğerinden Çıkmak

“Söylenenler *bir kulağımdan girip diğerinden çıkıyordu.*”(TY/ç.k.y.d.e/S.76).

Çiçeği Burnunda Olmak

“Annesi *çiçeği burnunda* bir gelinken hayatın ağır sillesini yemiş...”(TY/Dg/S.79).

“Yirmi beş, bilemedin yirmi altı yaşında *çiçeği burnunda* delikanlıyız.”(BDD/S.112).

Damarına Basmak

“Kahkahalarla, *damarına basa basa* güldü.”(DGE/S.58).

Darda Kalma

“Darda kaldıkça kapısını çalmaz mıydı?”(BY/S.15)

Diken Üzerinde Oturmak

“İki hafta misafir olarak kalmıştım ama *diken üstünde oturur* gibi.”(DÖY/tk/S 23).

Dile Düşmek

“Daha kötüsü, İsmet büsbütün *dile düşecekti*.”(BY/Beş. Al/S.118).

Dilini Yutmak

“Kaşıkçı yalnız küçük dilini değil büyük dilini de yutmuştu.”(BY/b.yaz.a/S.33).

Dilinin Dönmesi

“Bildiğimi dilimin döndüğü kadar anlattım.”(KYGÜ/Ggf/S.93).

Dişe Dokunmak

Mirza, sermayeyi kaybettiği gibi, evdeki *dişe dokunur eşyayı* da kaybetti.”(SSA/bbks/S.84).

Dizlerinin Bağı Çözölmek/Gevşemek

“*Dizlerinin bağı ne kadar gevşediyse bacakları birbirine dolaşıyor*, bazen ayağı sürçüyor, bazen sendeliyor düşmekten zor kurtuluyordu.”(BY/boş h/S. 52).

El Ayak Çekilmesi

“*El ayak çekilsin* biraz.”(BY/b.yaz.a/S.44).

El Üstünde Tutulmak

“Adamın ağzından bal akıyor” dedi. Adam birdenbire *el üstünde tutulmaya* başladı.”(TY/K/S.113).

Ele Avuca Sığmamak

“*Ele avuca sığacak* gibi değildi.”(BDD/S.16).

Eli Kana Bulanmak/Bulamak

“Az kaldı, Mirza’nın *eli kana bulanacaktı*.”(SSA/bbks/S.84).

Eli Kulağında Olmak

“*Eli kulağında* diyorlardı.”(AY/td/S.36).

Eline Çabuk Olma

“*Eline(ayağına) çabuk* adamdı.” (BY/S.11).

Göz Açıp Kapayıncaya Kadar

“...*Göz açıp kapayıncaya kadar* hep sizin dersleriniz biterdi.”
(KYGÜ/Arz/S.9).

Gözlerini Dört Açmak

“*Gözlerini dört açtı.*”(DÖY/D./S.71).

Gözden Esirgeme

“*Gözümden esirgediğimi* bilmez misin?” (BY/S. 9)

Gözünü Sevmek

“*Gözünü seveyim* oğlum.”(BY/bb/S.18).

Gözü Kesmemek

“...Dağa gitmeyi *gözü kesmemişse* getirdiği odunu...”(BY/bb/S.27)

Güvendiği Dağa Kar Yağmak

“Güvendiği bir dağ vardı, işte ona da kar yağmıştı.”(KYGÜ/Gb/S.53).

Har Vurup Harman Savurmak

“...Babasından kalan mülkü *har vurup harman savurmaz.*”
(TY/ç.k.y.d.e/S.76).

İçine/Yüreğine Kurt Düşmek

“Yüreğimin tam orta yerine ateşten *bir kurt düşüyor*, yakıyor, kemiriyor.”(BY/bb/S.25)

İçini Kemirmek

“*İçini kemiren* düşünce neyse bir türlü yakasını bırakmıyordu.”(BY/NoelG/S.84).

İn Cin Top Oynamak

“Hani *in cin top oynuyor* derler ya, işte öyle.”(BEBİHA/S.97).

Kan Beynine Sıçramak

“Kara Bekir’in *kan beynine sıçramıştı*.”(BDD/S.27).

Kanı Kaynamak

“*Kanım kaynadı* birden.”(TY/K/S.111).

“Açıkçası *kanım kaynamadı* sana.”(BY/Den.Gel.Kız/S.65).

Kılı Kırk Yarmak

“...*Kılı kırk yaran* bu titiz adamın gönlü bu yabancı kıza *ilk görüşte akıverdi*.” (TY/Dg/S.79).

Koynunda Yılan Beslemek

“*Koynunda beslediğin yılanı* koyuversene Çorum’a aşağı”(BY/b.yaz.a/S.39).

Küplere Binmek

“Kızdı, *küplere bindi*.”(DÖY/tk/S.27).

Ocağına Düşmek

“*Ocağınıza düştüm!*”(YDD/kavalcı/S.29).

Pot Kırmak

“*Kırdığı potların* nihayet farkına vardı.”(DGE/Handan/S.76).

Taş Kesilmek

“*Taş kesilmiş* gibiydim.”(TY/Kap/S.58).

Turnayı Gözünden Vurmak

“...Dayalı döşeli iki oda bulmak, *turnayı gözünden vurmak* demekti.” (DÖY/tk/S.23).

Tereyağından Kıl Çekmek

“Bu iş, *tereyağından kıl çeker gibi* kolay olmadı.”(KSG/ÇayD./S.49).

Tüyleri Diken Diken Olmak

“Konuşmalıydı, fakat henüz *tüyleri diken diken ayaktaydı.*”
(KYGÜ/Ebt/S.19).

Unu Elemek Eleğini Asmak

“Aydın’ın deyimiyle, *ununu elemiş, eleğini asmış* bir insandım.”
(BY/Den.Gel.Kız/S.70).

Yağmurdan Kaçarken Doluya Tutulmak

“*Yağmurdan kaçarken doluya mı tutulduğumu* düşününe düşününe arkalarından çıktım.”(DGE/Kom./S.22).

Yangına Körükle Gitmek/Koşmak

“Kadın milleti değil mi, *yangına körükle koşar.*”(AY/gs/S.125).

Yerden Göğe Haklı Olmak

“Adam *yerden göğe* haklıydı.”(KYGÜ/Gm/S.41).

Yüreği Sızlamak

“Avlu kapısından girince *yüreği sızlayıverdi.*”(BY/S.10)

Yüz Vermek

“Acaba fazla mı *yüz veriyordu?*” (BY/boş h/S.49).

Yüzünden Düşen Bin Parça Olmak

“Ağzını bıçak açmıyor, *yüzünden düşen bin parça* oluyordu.”
(BY/Den.Gel.Kız/S.71).

“...Nihayet bu akşam *ağzını bıçak açmaz* hale gelmişti.”(BY/NoelG/S.84).

Yüreği Sızlamak

“Avlu kapısından girince *yüreği sızlayıverdi.*”(BY/S.10)

2.2.4. Alkış

“*Alkış (dua) ve kargışlar (bddua) konuşmayı renklendiren kısa kalıp sözlerdir. Bunlar konuşmayı süsleyen, duyguları belirten, anlatımı güçlendiren dil öğeleridir.*

Bazıları imge, düşünce ve çağrışım zenginliğiyle yüklüdürler. Alkış ,kişinin iyiliğini; kargış, kişinin kötülüğünü isteyen söz kalıplarıdır.”(Artun 2001:121).

Sözlü edebiyatın en yaygın fakat en az kullanılan türleri arasında yer alırlar. Alkışlar iyi dileği karşılar, iyi dua mahiyetinde kullanılır, iyi dileğin kabul edilmesi için güçleri harekete geçireceğine inanılır.

Osman Çeviksoy eserlerinde alkış türüne örnekler vermiştir. Toplumun nabzını tutan alkışlar halk arasında kullanılan en önemli sözlü edebiyat unsurlarıdır.

Osman Çeviksoy eserlerinde alkış türüne şu şekilde yer vermiştir:

“...Yattığı yer cennet olsun...”(BY/S.15).

“Allah ne yokluğunu ne yüzünü göstere!”(BY/bb/S.19).

“Allah başımızdan eksik etmesin.”(TY/ea/S.135).

“Allah’ın selamı ve bereketi üzerinize olsun.”(AYD/Y.a/S.102).

2.2.5. Kargış

“Beddua duanın aksi ve zıddı olan lâ’net, inkisar, bela ve gazap ifade eden menfi sözlerdir. Farsça “bed” ve Arapça “dua” kelimelerinin birleşmesinde yapılan bu tabir “ kargış” ve “ilenç” kelimeleriyle de karşılanmaktadır.”(Elçin 2000:662-663).

Osman Çeviksoy eserlerinde kargış örnekleri şu şekildedir:

“Kim yaptıysa gözleri çıksın.” Dedi. “Kulakları duymaz, elleri tutmaz olsun. Kötürüm düşsün de bir tas su vereni bulunmasın.” (BY/S.105).

“Gidişin olsun da dönüşün olmasın.”(AY/çk/S.110).

“Bir daha oynarsam Allah beni kahretsin.”(DGE/Y.i/S.105).

“Bir lokma ekmek için kapı kapı dolaş.”(SSA/S.64).

“Ellerin kurusaydı da ipi çekemeseydin...”(SSA/Eller/S.101).

“Kuruyası ellerimle öldürdüm.”(SSA/Eller/S.102).

“Yavrumdan başkası için yaşıyorsam, kendim için tek bir nefes alıyorsam Allah şu saatte canımı alsın, kahretsin beni.”(AYD/S.47).

“Sebeup olan kudursun!” (AYD/Snbk/S.83).

“Allah kahretsin bu Tülin’i!” dedi, yüksek sesle.”(SBY/S.78).

2.3. GEÇİŞ DÖNEMİ UNSURLARI

İnsan hayatında önemli olan üç dönüm noktası vardır: doğum, evlenme ve ölüm. İnsan yaşamını derinden etkileyen bu üç dönüm noktasının çevresinde birtakım inançların kümelenmesi söz konusudur. Bu inançlar eski Türk geleneğinden aldığı pratik ve uygulamalar ile bağlı bulunduğu kültürün beklentilerini ve kalıplarını yönetmektedir. Bu pratik ve uygulamalarda temel amaç, kişilerin geçiş dönemlerinde karşılaştığı yeni durumunu belirlemek, kutlamak ve karşılaşılabileceği zararlı etkilerden korumaktır (Örnek, 1977: 131).

2.3.1. Doğum

Doğumgeçiş döneminin en önemli unsurlarından birisidir. Doğumla birlikte yeni birey topluma katılır. Yeni doğan birey içinde bulunduğu toplumun kültürüyle gelişip yetişir. “Bu üç önemli “geçiş”ten ilki olan doğum, hemen her zaman mutlu bir olay olarak kabul edilmiştir. Dünyaya gelen her çocuk, sadece anne ve babasını değil, aynı zamanda akrabaları, komşuları, soyu ve sopyu da sevindirmiştir. Çünkü her doğum ailenin, akrabaların soyun ve sopyu sayısını artırmaktadır.” (Örnek 2000: 131).

Doğumöncesi gibi doğumsonrası da çok önemlidir. Bazı yörelerin inançlarına göre bir ailenin çocuğu oluyor, bir süre yaşıyor daha sonra vefat ediyorsa bunun çözümü de çocuğu kimseye altı ay boyunca göstermemek ve Dursun, Durmuş, Yaşar, Songül, Dursine gibi isimler verilir. Doğan çocuğa isim vermesini Türk kültüründe aile büyükleri yaparken son dönemlerde anne babaların bu görevi üstlendiği Osman Çeviksoy’un öykülerinde görülmektedir. Ayrıca evine bağlı olmayan babanın çocuk doğunca eve bağlanacağı konusu da işlenmiştir. Osman Çeviksoy’un eserlerinde geçen doğum ile ilgili unsurlar şu şekildedir:

Çocuk Sahibi Olma İsteği

“Ameliyattan sonra istese de Beyza çocuk sahibi olamayacakmış.”
(SBY/yal.şair/S.31).

Cinsiyet

“Dördüncü çocuğumuz da kız oldu. Allah biliyor, üzülmedim. Sevinmedim de. Umudumu beşinciye bağladım. Beşinci de kız olunca ne yalan söyleyeyim, üzüldüm. Hele altıncının da kız oluvermesi, üzmekten de öte çıldırttı beni.”(AY/gs/s.116)

Doğum Öncesi Yapılanlar

“*Altı kızı, dört oğlu dünyaya gelmiş, kızlarının hepsi yaşamış, oğlanların dördü de doğumlarını izleyen altı ay içinde ölmüştü. Beşinci oğul(yani Yıldırım’ın babası) doğunca deneyimli, hatırlı insanların tavsiyesine uyarak gün ışığına çıkarmamışlar, kimseye göstermemişler, adını da “Dursun” koymuşlardı. Altı ay geçtiği halde ölmediğini gören Müslim Ağa sevinçten adeta çıldırmıştı.*” (AYD/SNBK/S.87).

Doğum Sonrası Yapılanlar

Ad Verme

“Beş kızımın beşine de hep kendi istediğim isimleri verdiğim halde bunun ismine de karışmadım. *Komşumuz Zehra “Ayşegül” olsun demiş, Ayşegül kaldı.*”(AY/gs/S.116).

“Biricik kızlarının adı Ayfer’di. *Aylin’in “Ay” ını. Zafer’in “fer”ini almışlar, kızlarının adını “Ayfer” koymuşlardı.*”(SSA/Yer.Gök/S.43).

“Halil İbrahim Ağa’nın *altı kızdan sonra bir de oğlan babası olduğunu, ona dedesinin adını koyduğunu* ve onu esen yelden, uçan kuştan esirgediğini biliyorlardı.”(KSG/Çay.D/S.44).

“Dünyanın bu en tatlı, en güçsüz,, en bakıma muhtaç varlığı; eğer kız olsaydı, *iki kayınvalidenin adından seçilen hecelerle “Nurten” yada “Gülten” olacaktı. Erkek olduğu için Kemal’in “ke”si, Remzi’nin “rem”i, yani kayınpederlerinin adlarından ilk heceler alınarak “Kerem” olmuştur.*”(KSG/Ykç/S.55).

“*Kundağım dedemin kucağına verilince sağ kulağıma ezan, sol kulağıma kamet okumuş. Üç kez sağ kulağıma, üç kez sol kulağıma “Erhan” diye seslenerek adımı koymuş.*”(BEBİHA/S.217).

gelin görmeye giderler. Bazı yörelerde ise gelin ve damat düğünden sonra büyüklerinin elini öpmek için hem kız hem oğlan tarafını ziyaret ederler.

Günümüz düğünlerinde gelini atla alma âdeti yerini gelin arabası konvoyuna bırakmıştır. Kültür asla kaybolmaz sadece şekil değiştirerek devam eder. Osman Çeviksoy, bu iki unsurdan iki ayrı hikâyesinde bahsetmiştir.

Yalnızca “Noel Gecesi” adlı öyküde evlilik yaşı olarak kahramanın yaşı otuz beş, evleneceği kişinin yaşı ise elli beş olarak belirtilmiştir.

“Analar Neden Ağlar” (s.75) adlı öyküde düğün şu şekilde anlatılmıştır. Dünürçüler uzun korna sesiyle gelin evine gelir. Arabanın önünde minik bir naylon bebek bağlanmış süslü bir araç geliyor. Bu araç “gelin arabası” diye tabir edilen araçtır. Halaylar çekilir, davullar çalınır. Gelinin eşyaları başka bir araca yüklenir. Gelin evine bayrak çekilir. O bayrağa kurban verme âdeti vardır. Bu öyküde bayrağa tavuk kurban ediliyor. Daha sonra gelinin evden çıkarılması ritüeli vardır. Bu ritüelde ilk önce gelin içeri kilitlenir ve oğlan tarafından birinin kız tarafına bir miktar para vermesi gerekmektedir. Ancak bu şekilde kapalı kapı açılır. Daha sonra gelin büyüklerinin elini öpüyor. Babası ve erkek kardeşi gelinin koluna girip evden gelini çıkarırlar ve gelin aracına bindirilir. Gelin aracı camiinin önünde durur. Orada dua edilir. Alaydaki herkes Âminder.

Düğün Öncesi Yapılanlar

Osman Çeviksoy öykülerinde ve romanlarında evlilik unsuruna geniş çapta yer vermiştir. Evlilik öncesi, düğün günü ve düğünden sonraki ritüeller eserlerinde geniş yer kaplamıştır. Ayrıca görücü usulü evlilikleri de eserlerinde işlemiştir.

Dünür Gelme

Evliliğin ilk aşaması dünür gelme, kız beğenme ile başlar. Dünür gelen taraf kızı görür beğenir. Osman Çeviksoy eserlerinde dünür gelme unsuruna yer verir.

“Sabit Ağa ve yakınları, on gün geçmeden tekrar geldiler. Bu sefer iki arabayla ve daha kalabalık gelmişlerdi. *Kız bakmaya gelenlere* ek olarak Sabit Ağa’nın ağabeyiyle yengesi, büyük kızıyla damadı, bekâr kızı, yıllarca imamlık yapmış bir yakın akrabası, henüz okul çağına girmemiş iki de torunu gelmişti. *Geleneğe uygun olarak damat adayı getirilmemişti.*”(aaim/çır./S.147).

“Yakında erkeklerimizi de alıp oğlumuz Fikri için Akkız’a dünür geleceğiz!” dedi.”(aaim/bsa/S.173).

Kız İsteme

Dünür gelen ve kızı beğenen taraf daha sonra erkekler ve damatla birlikte gelir kızı ister. Osman Çeviksoy bu unsura eserlerinde şu şekilde yer verir:

“Biraz daha hık mık ettikten sonra “Allah’ın emri, Peygamber’in kavliyle...” diye devam etti. Mesele içime doğduğu gibiydi. Büyük kızımı oğlu Satılmış’a istiyordu. “Olmaz.” Dedim gönderdim. Usuldendir. İlk istemede kız verilmez. On gün geçmeden tekrar geldi.”(TY/Kap./S.57).

“Efendim!” dedi. “Uzun sözün kısası; Allah’ın emri, peygamberin kavliyle, kızınız Akkız’ı oğlumuz Nazif’e eş olarak istiyoruz.”(aaim/çır./S.147).

Söz/Nişan

Evliliğin ilk adımı olan söz nişan kız istemenin resmiyete dönüşmüş halidir. Osman Çeviksoy söz/nişan unsuruna eserlerinde şu şekilde yer vermiştir:

“Ertesi akşam söz kesildi. Konu komşunun, nakış dikiş kursundaki arkadaşlarımın yardımlarıyla bir ayda çeyizim hazırlandı. Sözden otuz iki gün sonra nişan, nikâh, düğün... Üçü bir arada yapıldı.”(DÖY/ed/S.16).

“Müslümanlıkta nişanlı bile olsalar, kızla erkeğin bir araya gelmeler, el ele tutuşmaları, birlikte gezip tozmaları günah sayılırmış... Bu yüzden dini nikâhımızın da nişan gecesinde kıyılması kararlaştırılmıştı.”(DGE/S.52).

“Bir Fatiha okuma süresi kadar bekledikten sonra iki yengem, üzerinde vişne rengi şerbet dolu bardakların bulunduğu iki tepsiyi alarak dışarı çıktılar. “Söz kesme”, şerbet içme” dedikleri bu olmalıydı.”(aaim/çır./S.149).

“İki hafta sonra nişan için geldiler. Kalabalık ve hazırlıklı gelmişlerdi. Öyle bir nişan yaptılar ki dillere destan oldu. Hele de takılar... En küçük takı yarımılık altındı. Kolyeler, zincirler, bilezikler, Reşat ve cumhuriyet altınları, beşibirlikler, evlilik çağına gelmiş genç kızlar başta olmak üzere herkesin gözünü kamaştırdı. Nişan böyle olursa, kim bilir düğün nasıl olurdu?”(aaim/çır./S.151-152).

“Söz yüzüğü takılmaktan vazgeçilmişti. Doğrudan doğruya nişan merasimi yapılacak ve nişan yüzüğü takılacaktı.”(ÖG/S.364).

Düğün Anında Yapılanlar

“Dışarıdan bir çocuk sesi: “Gelinciler geliyor...” diye bağıyor. Pencereye uzanıyorum. Önüne naylon bebek bağlanmış süslü bir araba geçiyor. Gelin arabası olmalı... Arkasından dört ayrı renkte dört araba... Arkasından iki minibüs... Kocaman bir yük kamyonu... Kamyonun üstünde gençler, çocuklar, ortalarında davulcu, zurnacı ve bayrak...”(BY/Ana.Ned.Ağlar/S.78).

“Sonra kapı kitleniyor üstümüzden. Bizimkilerden biri olmalı. Gelenektir. Oğlan tarafından para alınmadan açılmaz. Bazen pazarlık saatlerce sürer.”(BY/Ana.Ned.Ağlar/S.81).

“Söz kesiminden iki ay sonra da düğün yaptılar. Kınagecesinde hazır bulunmak üzere gelenlerin anlattıklarına göre, düğün muhteşemdi. En iyi davulcular, zurnacılar, aşçılar tutulmuş, Hamamözü’nde her aileye, çevre köylere, uzak yerlerdeki eşe, dosta, akrabaya herkese okuntu gönderilmişti. On gün boyunca davul çaldırılmış, köçek oynatılmış, yarışmalar düzenlenmiş halk eğlendirilmişti. Ödüllü at yarışlarına kendine ve atına güvenen herkes katılmıştı. Güreş karşılaşmalarına Çorum’dan, Osmancık’tan, Merzifon’dan, Amasya’dan, Tokat’tan, Zile’den adı duyulmuş pehlivanlar gelmişti. Kesenin ağzı sonuna kadar bol bol para ve altın dağıtılmıştı. On gün boyunca yemek kazanları sürekli kaynatılmış, “Hayırlı olsun!” diye konağın dış kapısından başını uzatan herkese yemek verilmişti. “(aaim/çır./S.152).

“Gelin alayı da muhteşemdi. Çeyiz yükleme sırasında durmadan dışarı çıkıp içeri giren, dışarıyla sürekli bağlantı halinde bulunan dünürçülerin anlattıklarına göre; on yedi yaylı, en az on kadar fayton, elliden fazla atlı gelmişti.”(aaim/çır./S.152).

“Üç gün İlhan’ın ev yapmak üzere aldığı arsada davul çalındı, halay çekildi. İki gece aşığı harmanlarda sinsin kuruldu. Üçüncü gün ikindiye doğru telli duvaklı gelin olarak babamın evinden çıktım. İlhan’ın geçici olarak kaldığı iki odalı evinde attan indim. Gelin alma törenine babamın hatırını sayan herkeskatıldı.”(aaim/bsa/S.176).

2.3.3. Ölüm

Halkbilim Terimler sözlüğüne göre ölüm “ *Ruhun gövdeden ayrılmasıyla açıklanan evrensel halk inancı*”dır.⁴

Ölüm gerçekleşikten sonra yapılması gereken bazı ritüeller vardır. Bu ritüellerin ilk başında ölen kişi eğer evinde vefat ettiyse kişinin bedeni evde bekletilmesi ve üzerine Kur’ân-ı Kerim okunması gelir. Daha sonra ise cenaze evden çıkarılarak defnedilmeye götürülür. Bazı yörelerde defnedildikten sonra ölen kişinin akrabalarından birisi ilk gecesinde başında bekler. Daha sonra ise yedi, kırk ve elli ikinci günlerde yapılan ritüeller vardır. Bazı bölgelerde ölen kişinin ardından yedinci günde “Yedi Yemeği” adı verilen yemek yapılır. İlk yedi gün evde komşularla birlikte Kur’an-ı Kerim okunur. Daha sonra ölen kişinin akrabaları kırkıncı güne kadar okuyup dua etmeye devam ederler. Böylece ölen kişinin ruhunun ahrette azap çekmesini önleyeceği ya da daha çok mutlu olacağı sevap kazanacağı inancını gösterir.

İslamiyet öncesi Türklerde de ölümden sonra yaşamın devam edeceği görüşü vardı. Bu yüzden ölen kişinin eşyaları onunla birlikte mezarına konulurdu. Bu da İslamiyet’te ki ölümden sonra ahret inancıyla benzerlik gösterdiğinin kanıtıdır. Eski Türk inanışında olduğu gibi İslamiyet’te de “ruh” kavramı “beden” kavramından daha önemlidir. Çünkü beden geçici ruh kalıcıdır.

Osman Çeviksoy eserlerinde ölüm temasını işlemiştir. Çünkü ölüm hayatın geçiş evrelerinden birisidir. Bir kişinin vefatı hem o kişinin, hem yakınlarının hayatında değişikliğe sebep olur. Hayatı derinden etkileyen unsurlardan biridir. Cenaze de yapılan ritüeller bölgenin yaşamı ve kültürü hakkında bilgilenmemize sebep olur. Eserlerde yetişkinlere yapılan ritüeller ile birlikte küçük yaşta kaybedilen bebeğe uygulanan ritüellerde yer alır.

“Duadan sonra rahle ve Kitap kaldırıldı. Veligazi besmeleyle bebeğin kundağını açtı. İçinden bir şeyler okuyarak bebeğin iki bacağını yan yana getirip düzeltti. Sonra iki kolunu düzgün bir şekilde iki yanına koydu, kundağın uçlarını bebeğin üzerine örttü. En son bebeğin yarı açık duran gözlerini iki parmağıyla

⁴ Halkbilim Terimler Sözlüğü,(erişim adresi: <http://www.tdk.gov.tr/>).

sıvazlayarak kapattı. İşte tam o sırada Halime (bebeğin anası) hıçkırıklarına sahip olamadığı için kendini dışarı attı. Bebek artık yaşamıyordu. İki hala aynı anda ağlamaya başladılar. İki yenge ölen çocuklarını hatırladılar. (DÖY/büyü/S.92).

“Yengeye başsağlığı dileyip içeri girdim. Ağabeyleri ve birkaç komşu diz çökmüşler, Kur’an dinliyorlardı. Tahsin yatakta, sırt üstü yatıyordu. Üzerine bir çarşaf örtülmüş, çarşafın tam orta yerine, yani Tahsin’in göbeği üstüne bir bıçak konulmuştu.”(KSG/usbb/S.73).

2.4. DİĞER UNSURLAR

“Folklorun inceleme alanı halk kültürüdür. Halk kavramı, siyasi ve ideolojik görüşlere göre farklı değerlendirilmektedir. Folklorculara göre halk, ortak sosyal ve kültürel özellikleri bulunan insan topluluğudur.”(Tan:2003:9).

“Milletleri diğer milletlerden ayıran kültürel özelliklerin esası, halk kültürüdür; bir başka deyişle folklordur. Milli kültür denilen kültür değerleri de tamamen folklordan kaynaklanmaktadır.

Genellikle bir olayın veya kültürel ürünün folklor malzemesi sayılabilmesi için şu özelliklere sahip bulunması gerekmektedir:

1. *Halka ait olması,*
2. *Anonim olması,*
3. *Sözlü geleneğe dayalı olması, yazılı bir kaynağın tekrarı bulunmaması,*
4. *Nesilden nesile, toplumdan topluma geçerek yayılmış olması.”(Tan:2003:9-10).*

Osman Çeviksoy eserlerinde halk bilgisi unsurlarına yer vermiştir. Eserler gündelik yaşamı konu edindiği için halk bilgisi eserlerde de geniş bir yer tutmuştur.”(Tan:2003:9).

2.4.1. Halk Matematiği ve Ölçü Bilimleri İle İlgili Unsurlar

Halk matematiği gündelik hayatta kullanılan sayıların, hesaplamaların genelinden oluşur. Ölçü birimlerini içinde barındıran bir unsurdur. Resmi standartların dışında kullanılan birimlerdir.

Osman Çeviksoy'un eserlerinde endaze, şinik, harar, kile gibi ölçü unsurlarına rastlanılmamıştır. Yazar genellikle zaman kavramlarını ve miktar belirten ölçü birimlerini kullanmıştır.

“... *Yarım paketten bir tane* çekip dudaklarına götürdü.”(BY/S.11).

“Belki *ilk çuvalın iki misli*...”(BY/boş h/S.52).

“Kim verir *bir kaşık* yoğurdu, *bir kaşık* katığı?”(TY/bbb/S.126).

“*Yarım* dilim ekmeğe çikolatalı fındık ezmesi sürdü, iştahsız yedi.”(AY/td/S.36).

“Elke'nin senden önce *yarım düzineye yakın* erkek arkadaşı olmuştu.”(DÖY/elke/S.35).

“Kaynayan kazana *bir karış kala* askerin emri...”(GHK/Bmd/S.139).

“...*İki* tas çorba...”(KYGÜ/Mk./S.80).

“Habeşlileri hatırlatan kalın dudakları üzerinde, uçları burulmuş, gür, siyah ve *okkalı iki tutam* bıyığı vardı.”(SSA/bgsu/S.10).

“Her kimse, *okkalı bir* azarı değil, *okkalı bir* küfrü hak etmişti.”(SSA/bgsu/S.12).

“Cebinde *fasulye büyüklüğünde bir avuç* taş vardı.”(KSG/çamk./S.86).

“...Adeta *üç beş kilo* mercimek, nohut parasına verivermişlerdi.”(KSG/S.135).

2.4.2. Halk Takvimi İle İlgili Unsurlar

Halk takvimi, halkın bir yıl içinde arka arkaya gelen günlerle toplumsal, hukuksal, ekonomik, tarımsal, siyasal, kültürel, dinsel ve büyüsel oluşumları tespit etmek amacıyla kullandığı geleneksel bilgi ve uygulamalara verilen addır (Artun, 2012:257).

Halk arasında kullanılan takvim güneşin hareketlerine ya da namaz kılanlar için ezan vakitlerine göre hesaplanır. Günümüzde çalışan insan sayısı arttıkça hafta sonları da bu takvimsel öğelerin arasına girmiştir. Doğumlar, evlilikler, ölümler halk arasında resmi kayıtlarla değil, harman zamanı, tütün zamanı gibi şekilde akıllara kodlanırdı.

“ Tam *günkavuşurken* tırmıklama işini bitirdi”. (BY/b yaz a/S.36)

“*Öğle ezanı okundu* Gazi yine ortalarda yok.”(TY/y.k./S.39).

“Çünkü **bu sabah bayram sabahıydı.**”(TY/y.k./S.39).

“*Harman zamanıydı.*”(TY/göç/S.97).

“*Günlerden cumadır. Mevsim yavru çıkarmamevsimi...*”(GHK/S.22).

“*Zemheriymiş.*”(BEBİHA/S.214).

“İşte böyle dehşetli bir *kış gününde, öğle ile ikindi arası bir vakitte* dünyaya gelmişim.”(BEBİHA/S.214).

2.4.3. Halk Hekimliği İle İlgili Unsurlar

Pertev Naili Boratav ise halk hekimliğini şöyle açıklar:

“*Halkın olanakları bulunmadığı için ya da başka sebeplerle doktora gidemeyince veya gitmek istemeyince hastalıklarını tanımlama ve sağaltma amacı ile başvurduğu yöntem ve işlemlerin tümüne halk hekimliği diyoruz.*” (Boratav 1994: 122).

Türkiye’nin Somut Olmayan Kültürel Mirası Ansiklopedisinde halk hekimliğinin tanımı şu şekilde geçer:

“Halk arasında kocakarı diye bilinen ve kendine göre tedavi uygulamaları bulunan kişiler, aslında birer halk hekimidirler. Yaptıkları ilaçlar kocakarılacısı diye tanınan bu kişilerin bazılarının uygulamalarının veya hazırladıkları ilaçların hastalık tedavisiyle ilgisi doğrudan olmazken bazılarının uygulama ve ilaçlarının da olumlu sonuçlar verdiği görülmektedir.”(Oğuz 2008: 167)

Yanıklarda salça veya diş macunu kullanılması, soğuk algınlığında acı biber ve limon kullanılması, terleme ile vücuttan mikrobun atılması yöntemi bunların hepsi halk hekimliğinin sınırları içindedir.

Şüphesiz ki günümüzde kullanılan ilaçların içeriği bitkilere dayanmaktadır ve günümüz ilaçlarının temelini oluşturmaktadır. Halk hekimliğinde el verme de önemlidir. Herkes halk hekimliği yapamaz. Halk hekimliğinin tarihçesi İslamiyet öncesine kadar gitmektedir. İslamiyet öncesinde halk hekimliğini şamanların yaptığı bilinmektedir. Bu da halk hekimliğinin kökenini daha gerilere götürmektedir. Yusuf Has Hacıp Kutadgu

Bilig eserinde otacılar ve kamları bir tutmakla birlikte kamların hastalık tedavi ettiklerini ve toplum için yararlı kimseler olduklarından bahsetmiştir. Bu da halk hekimliğinin kökenini daha eskilere götürmektedir.

“Yorganın üstünde duran bacaklarından birine, ayak topuğundan büküm yerine kadar *domates salçası* sürülmüştü.”(TY/ea/S.24).

“Öğretmenden *diş macunu getirip sıvadılar, bal sardılar*, fayda vermedi.”(TY/ea/S.25).

“*Naneler, karanfiller, tuzlar basılmış, ağrısı dindirilememiş* dişimi babama göstermek için ağzımı açardım.”(GHK/Bveo/S.37).

“Adamın, burnu üstündeki avucunda *bir baş kırılmış kuru soğan* vardı. Perihan, yaşanan rahatsızlığın epilepsi olabileceğini, adam daha kıpırdamadan, konuşmadan bu kuru soğandan anlamıştı.(SSA/bbks/S.76).

2.5. HALK İNANIŞLARI İLE İLGİLİ UNSURLAR

İnanç, sözlük anlamı ile “*kişice, ya da toplumca, bir düşüncenin, bir olgunun, bir nesnenin, bir varlığın gerçek olduğunun kabul edilmesi*” demektir. *Halk inançları, bir toplumun eski dinlerinden miras alıp kendi çağının şartlarına uygulayarak yaşattığı yeni dininde yeni biçimler ekleyerek ve yeni anlatışlarla oluşturduğu inanışlardır* (Boratav, 1973: 8). Bugün birçok kişi için “batıl” olarak adlandırılan halk inanışları toplumsal hayatın her alanından karşımıza çıkar (Artun, 2012: 337).

2.5.1. Dini İnanışlar

Bu bölümde Osman Çeviksoy’un eserlerinde dini inanışlarla ilgili örneklerini tespit etmeye ve vermeye çalıştık:

“*Eve besmeleyle girildi.*”(KYGÜ/Ebt./S.14).

“Yüzünü tarif için “*nurani*” demek az bile.”(KYGÜ/Ebt./S.19).

“O *nurlu yüzün* bir anda, çok kısa bir anda, asık bir surata dönüşmesini hayretler içinde gördüm.(KYGÜ/Ebt./S. 19).

“Bunu söylerken *şahadet parmağını* Servet Bey’in üzerine doğru uzamıştı.”(KYGÜ/EBT./S.19).

“...*Servet Bey*’i en güzel dünya nimetlerinden ömür boyu mahrum bırakmıştı? Hem de alnında ırz düşmanlığı lekesiyle... Ne müthiş bir ilahi tecelli...”(KYGÜ/Ebt./S.21).

“Belki de “*asr-ı saadet*” devrini düşünüyordu.”(KYGÜ/Ebt./S.20).

“...*Aklını hiçbir zaman devre dışı bırakma... Bu mübarek varlık, görebildiğin yaratıklar arasında yalnız insana* verilmiştir.”(KYGÜ/Gm/S.39).

“*Allah büyüktür.*”(KYGÜ/Gb/S.51).

“Bu gece mutlaka *mübarek bir geceydi.*”(KYGÜ/Gb/S.52).

“*Dua paradan hayırlıdır.*”(KYGÜ/Gb/S.53).

“Yoksulları, yeri yurdu olmadığı için kahveye gelenleri tanırırsanız, onlardan çay parası almayın. *Onlar hayrımıza içsinler. “Allah razı olsun!” derlerse yeter. Dua paradan her zaman hayırlıdır...*”(KYGÜ/Gb/S.54).

“O yumuşak güzel sesin sahibi, *Allah’ın evinden* Bedrettin’i sürüp çıkaracak kadar katı olamazdı.”(KYGÜ/Gb/S.55).

“...Yeşil örtülü sandukanın ayakucuna oturur önce *Fatiha* okurdu.”(KYGÜ/Gb/S.58).

“*Kapının birini kapatan Allah, diğerini açar.*”(KYGÜ/Gb/S.58).

“*İçeri besmeleyle girdi.* Yeşil örtülü, yeşil sarıklı sandukanın sağ ayakucunda, *elleri, gözü, gönlü duada*, siyah paltolu bir adam vardı.”(KYGÜ/Gb/S.58).

“Besmele çekti, üç İhlas bir Fatiha okudu. Orada yatan mübarek insanın ruhuna bağışladı.”(KYGÜ/Gb/S.58).

“Sünnet olacak çocukların, nikahı kıyılacak gençlerin mutlaka buraya uğratıldığını biliyordu. Yoldan geçerken küçük pencereler önünde Fatiha okuyan insanları hep görürdü.”(KYGÜ/Gb/S. 59).

“-*Her şey niyet ve kismetle*, diyerek noktaladı.”(KYGÜ/Ggf./S.82).

“Yılın ilk karı, sabah vaktinin güzelliğine ayrı bir güzellik katarak, beyaz gül yaprakları gibi ne güzel yağıyordu. *Bir kandil gecesı sabahında rahmet, bereket, temizlik...* Şair olmalıydı ki Burhan. Şair olsa, şu an yüreğini dolduran huzur verici ılık

duyguları kelimelerle ifade edebilir miydi? “*Ya Rabbi! En büyük sensin... Ne eylersen güzel eylersin...*” diye geçirdi içinden.”(KYGÜ/Ggf./S.84).

“*Günahtı. Küfürdü.* Kim oluyordu da sevdikleri bir bir elinden alınıyordu? *Sevdiklerini, sevgiyi yaratan* kimdi? Soğuktan donmak üzereyken Burhan Hafızı karşısına çıkaran kimdi? “*Affet ya Rabbi!*” dedi.(KYGÜ/Ggf./S.89).

“...Önünde diz çöktüğüm hocam zaman zaman “*ilahi rıza*”dan söz ederdi. Bazen “Oğul! Oğul!” diye gürlediği olurdu. “Öyle düşünmeyin oğul! *İşin başında onun rızası varsa “zor”lar kolay, ıraklar yakın olur...*” derdi.”(KYGÜ/Yb./S.94).

2.6. GİYİM-KUŞAM VE SÜSLENME İLE İLGİLİ UNSURLAR

“*Maddi kültürün gözle görülen parçalarından olan “giyim”, bütünüyle bir kültür ürünüdür. Giyim uygarlığın ilerlemesi ile değişiklik gösteren, insan vücuduna şekil veren giysilerin tümüne verilen genel bir ada sahiptir.*”(Bayraktar 1983:1).

“*Kuşam” ise giyim sözcüğüyle birlikte kullanılmakta ve giysi dışında, giyimle alakalı olan tüm nesneleri bünyesinde toplamaktadır.*”⁵

Giyim- kuşam toplumun kültürünü yansıtan unsurlardan birisidir. Giyim kuşam toplumun veya yörenin hangi şartlarda yaşadığını gösterir. Ayrıca iklim, hava durumu hakkında bilgi sahibi olmamızı sağlar. Ayrıca bölgelere göre değişiklik gösteren giyim-kuşam yöre insanlarını tanımada etkilidir. Her ne kadar zamanla modern kıyafetlere geçilmeye başlansa da yine de geleneksel kıyafetler kullanılmaktadır.

Osman Çeviksoy’un eserlerinde geleneksel giyim tarzına çok fazla yer verilmemekle birlikte, giyim-kuşam unsuru yine de bulunmaktadır.

Geleneksel Giyim-Kuşam Unsurları

“...Gözü gözlüklü, *başı atkılı* kaynanalar...” (BY/bb/S.20).

“...Sonra *gümüş sırmalı kuşağının* arasından...”(BY/Ana.Ned.Ağlar/S.77).

“*Ayağında lastik ayakkabı, başında ucuza alınmış eski bir şapka vardı. Pantolonu ceketini yamalıydı.*”(AY/td/S.35).

⁵Gözde Bursalıgil, (2009), Antropolojik Açıdan Giyim Kültürü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, s. 6.

“İki dakika geçmeden bir *elbise* bir *şalvar*, bir de *yazmayla* geri döndü.”(BDD/S.84).

“*Ayaklarında annelerinin ördüğü yün çoraplar ve güzün, harmandan kalkınca alınmış lastik ayakkabılar vardı. Lastik ayakkabılardan bazıları orasından burasından yırtılmış, yırtıklar yorgan iğnesiyle dikilmişti. Kızların sırtında topuklarına kadar, erkeklerin sırtında dizlerine kadar uzanan, çoğu grileşmiş siyah okul önlükleri; boyunlarında eskimeye başlamış beyaz yakaları* vardı.”(BEBİHA/S.7).

Günümüz Giyim Kuşam Unsurları

“*Karısının vücuduna uygun iki hazır elbise, iki orlon kazak, bir hırka, bir yazma, bir çift çorap aldı. Ayakkabıcıya uğrayıp bir çift ayakkabı* aldı.”(BY/b yaz a/S.41).

“*Takım elbiseli, kravatlı* siyasi suçlular...”(BY/İ.Tük./S.59).

“Günler sonra bu ince bıyıklı genç adam, yanında iri yarı, *takım elbiseli, kravatlı*, kalın bıyıklı başka bir adamla geldi.”(YDD/kavalcı/S.35).

“*Gömlek pantolon* değiştirdi.”(BDD/S.15).

“...Seyrek beyaz saçları geriye doğru taralı, *boyunu fularlı, leylak rengi robdöşambri* içinden gülümseyen ve insana ilk anda çizgi karakterleri...”(ÖG/S.17).

“Kısacık kesilmiş saçlar, deri küpeli kulaklar, koyu makyajlı bir yüz, *kot yelek, daracık kot pantolon, deri çizmeler, belinde geniş deri kemer*.”(ÖG/S.429).

“Üzerinde güneşin *koyu maviden beyaza yaklaştırdığı genişçe eski bir gömlek* vardı.”(BEBİHA/S.23).

“Reha, çoktan sınıfı bulmuş, *kupkuru şapkasını, yakası kürklü paltosunu* çıkarmış, askılığa asmış, pencere tarafında kızların hemen arkasındaki yerine oturmuştu. *Ceketi, gömleği, kravatı, pantolonu ütülü, pırıl pırıl* ve kupkuruydu.”(BEBİHA/S.103).

“*Lacivert takımın içine beyaz gömlek, elbise rengiyle uyumlu kravat, altına bir çift siyah ayakkabı* alan Erhan, giyindi, köye gitti.”(BEBİHA/S.263).

2.7. HALK SANATLARI VE ZANAATLARI

Toplum çiftçilik, hayvancılık ve ticaret dışında el emeğiyle ürettiği ürünleri de satarak geçim sağlamaktadırlar. Ayrıca el sanatları insanların ihtiyaçları sonunda ortaya çıkmıştır. Günümüz teknolojisi karşısında el sanatları zamanla önemini kaybetmiş gibi olsa da hala bazı bölgelerde devam etmektedir. Geçmişten günümüze bir kültür mirası olarak aktarıldığı için “gelenekselleşmiştir.”

Osman Çeviksoy’un “Bir Yaz Akşamı” adlı öyküsünün ana kahramanı olan Kaşıkçı Mısto tahta kaşık ve sepet yapar, yaptıklarını pazarda satarak geçimini sağlar.

“Bu işe, köylüler demir kaşık kullanmaya başlayıp da yaptığı ağaç kaşıklar satılmaz olunca başlamıştı. Arı sepeti, bağ sepeti... Elindeki çubuk hangisine uygunsu onu örüyordu.” (BY/b yaz a/S.31).

“Boy boy iğneler, renk renk iplikler aldıracaklar, el işi, ev işi, nakış, dikiş öğrenecekler, şimdiden çeyiz hazırlamaya başlayacaklardı.” (BEBİHA/S.9).

2.8. HALK MİMARİSİ VE KONUTLARIN DÖŞENMESİ KULLANIMI VE EŞYALARI

“Bir çevreyi oluşturan en önemli mimarlık öğelerinin yalnızca anıtsal yapılar olmadığı yolundaki bu anlayış, halk mimarlığı örneklerinin de korunmasına yönelmiş ve bu konuda geniş bir bilimsel araştırma etkinliğinin başlamasına yol açmıştır.” (Ana Britannica c.10:308).

Evlerin döşenmesi, süslenmesi kültürel özellikleri yansıtır, yaşanılan bölge hakkında bilgi verir. Evlerin döşenmesi kişilere ve kültürlere göre farklılık göstermektedir.

Osman Çeviksoy eserlerinde mimariyi şu şekilde işlemiştir:

“Eski yüzlü bir minder attı çubukların yanına.” (BY/b yaz a/S.31).

“Evleri iki odalıydı. Odalardan birinde bir somya, bir portatif masa, iki sandalye, yerde bir kilim vardı. Öteki odada bir iki mutfak eşyası, gazocağı filan...” (BY/b yaz a/S.42).

“Üzeri muşambalı masada...” (BY/boş h/S. 47).

“*Yer yatağımın* içinde oturuyorum.”(BY/Ana.Ned.Ağlar/S.77).

“Daha dün sildiği *halıların, sehpa*ların...”(BY/Dern./S.91).

“Salonda *bir koltuğa* zor attı kendini.”(BY/Dern./S.100).

“...*Pirinç çerçevesi* aynanın karşısına geçti.”(BY/Zncr/S.101).

“...*Üzeri minderli tahta sandalyesine*...”(BY/Beş.Al/S.113).

“*Kapı sürgülüymüş*, açtı.”(TY/K./S.112).

“*Kapılar, dolaplar* hüznle açılır, kapanır.”(AY/S.9).

“*Bahçe girişinde* karşıladı beni.”(AY/Bek/S.17).

“*Sıra orta kata çıkan merdivenin* lambasının yakılıp söndürülmesine geliyor.”(AY/kk/S.24).

“Görüyorsun *merdivenler ahşap, cilalı ve tertemiz*.”(AY/kk/S.24).

“*Çatı katında* oturduğum evin posta kutusunu nasıl görmezlikten gelip geçtiyse beni de öyle geçiyor.”(AY/Sorg/S.29).

“Yavuz Bey’in dairesi başka dairelere benzemiyordu. Farklı bir havası vardı. *Başköşede Atatürk’ün resmi, Türk barağı, İstiklal Marşı... Sonra tablolar, tablolar... Yanında Akşemsettin’le Fatih’in İstanbul’a girişi... Ulubatlı Hasan’ın Bizans surları üstünde her yanından ok yemesine rağmen bayrağı ve kılıcı bırakmayışı... Preveze Deniz Zaferi’nin ihtişamlı tablosu... Selimiye’nin bir şafak vakti “Hoş geldin ya şehri ramazan.” diyen ışıklı resmi... Ve çiçekler... Ve iki yanı bayraklı camlı bir masa...*”(AY/Yum./S.46).

“Bayan Stiegler *annesinden kalan bir masa ve iki sandalyeyi* hala saklıyordu.”(AY/çm/S.52).

“Hiç konuşturmadan, *eni boyuna eşit, küçük bir odaya kapattılar. Bu odaya, odanın tek sandalyesine, somyasına, sehpa*sına, *sehpanın üzerindeki lacivert sigara tablasına* yabancı değildi.”(AY/Sorg./S.68).

“Kalktı *masasının başından, ışığı söndürdü, sandalyesini pencere önüne çekti, pencereyi açtı, perdeyi açtı, dışarıyı seyretmeye başladı. Evinin en güzel yanı,*

kilise penceresini andıran tek kanatlı küçük penceresinden sokağı boydan boya görebilmesiydi.”(AY/Y/S.74).

“İki katlı yapının açık duran bahçe kapısından nasıl girdiğimi, ikinci kata nasıl çıktığımı, ayakkabılarımı nasıl çıkardığımı...”(AY/bat/S.83). “Ashlon ikinci asırdan kalma tarihi binada çok az kişi kaldık.”(AY/metin/S.92).

“Burg Liebenzel, yani içinde bulunduğumuz bu kale, 1090-1147 yılları arasında eşkıyalar tarafından yapılmış. Dikkat ederseniz, çevre ormanlık, yüksek dağlarla çevrili... Ve halen burası önemli bir geçittir. Burada yuvalanan atlı eşkıyalar yol keser, çevredeki köylerin haracını yermiş.”(AY/metin/S.93).

“Eşkıyaların yaptığı bu yapı otuz yıl önce esaslı bir restore ve ek binalarla bugünkü durumuna getirilmişti. Kalın, kaba, taş duvarlar içindeki birinci sınıf otel, lokanta, kafeterya, toplantı ve oyun salonlarına elektrikle aydınlatılmış yollardan, dehlizlerden gidildiğini, zaten görmüştük.”(AY/metin/S.94).

“Odamın tek çatı penceresine takıldı gözlerim. Üç kat yükseklikten asfalta baş aşağı düşersem ikinci yol beni kurtarabilirdi.”(AY/Ara./S.100).

“Sehpanın üzerindeki bardaktan boğazım kurudukça bir yudum su alabiliyorum.”(AY/Zyy/S.103).

“Önce yatak odasına girdik. Pembe örtüsü insana gülümseyen tek kişilik yatak, yatağın başucunda üzeri lambalı etajer, karşı duvarın dibinde yatak olabilen güllurusu kanepa, kanepenin önünde aynı renk sehpa, sehpanın üzerinde beyaz porselen vazo, vazoda kırmızı, pembe kumaşlardan yapılmış güller vardı. Taban halı, duvarlar ahşap kaplamaydı.”(DÖY/tk/S.21).

“Bir kanepa, üç koltuk, bir büyük masadan başka, lavabo, ayna, buzdolabı, bir küçük elektrikli ocak da buradaydı. Ayrıca uzaktan kumandalı renkli televizyonu, müzik dolabı vardı. Yatak odasında olduğu gibi yerler boydan boya halı, duvarlar ağaç kaplamaydı. Musluğunda her an sıcak ve soğuk suyu hazır. Pencereleler yeterince büyük, perdeler ıpıl ıpıldı.”(DÖY/tk/S.21).

“Ancak, her güzelin bir kusuru olur, bu evin üç kusuru vardı. İkinci katta banyo, tuvalet, mutfak olmadığından, giriş katındaki ev sahibime ait banyoyu tuvaleti, mutfağı kullanacaktım(DÖY/tk/S.21).

“...içeri dalarak, *hayli aşınmış tahta merdiveni* çıkmaya başladı.”(DÖY/kz/S.59).

“*Oturma odasına* konuşmadan, bakışmadan girdiler. Kadın, *üç kişilik kanepenin orta minderine* mahcup bir tavırla oturdu. Nazmi ise, üzerinden sigara alıp yaktıktan sonra, *pencereye yakın koltuğa* hoşnutsuz kendini bıraktı.”(DÖY/kz/S.59).

“...*Odasına girip sedire* diz üstü oturdu.”(DÖY/büyü/S.91).

“Ayağı kırık koyunlara, kötürüm kuzulara barınaklık eden *harabe okul bahçesi taş duvarlarla çevrildi, ağaçlandırıldı. Cami avlusuna su götürüldü. Eski dökük çamaşırhane* yıkılıp yerine yenisi yapıldı.”(DÖY/büyü/S.101).

“*Oturma odasına, mutfaka, yatak odasına* defalarca girip çıktıktan ve oturma odasını boydan boya en az yirmi kere adımladıktan sonra, altından *yol geçen penceremi* açıp dışarıyı gözetlemeye başladım.”(DGE/Ysg/S.16).

“*Gıcırtilı tahta merdiveni inip dış kapıyı* açınca bir kere daha yanıldığımı anladım.”(DGE/Kom./S.21).

“*Tek çatı altına dizilmiş, bu sıra evler*, İkinci Dünya Savaşıyla gelen yokluk yıllarında yapılmıştı. *Duvarların incecik oluşu, sesi kolayca iletmesi* bu yüzdendi.”(DGE/Kom./S.25).

“*Geniş, aydınlık salonun bütün eşyaları yeni, kaliteli, pırıl pırıldı. El dokuması taban halılarından tavadakiiki süper kristal avizeye* kadar her şey göz kamaştırıyordu.”(DGE/Handan/S.70).

“*İşte yatak odası!*”diyordu Süha. “*Dikkatli bak, yatak kusursuz düzeltilmiş. Örtüsü ilk kez serilmiş gibi. Burası hem mutfak hem oturma odası... Ortalıkta kirli bir bardak dahi göremezsin. Eveye, dolaplar, masa, sandalye, kanepeler zemin her şey yerli yerinde, her yer pırıl pırıl... Burası da salon...*”(DGE/Bk/S.121).

“*Salonun bir duvarını boydan boya kaplayan veneredeyse bütün bölmeleri kitapla dolu kitaplığını hayran hayran seyrediyordu.* Sonra bana çevirdi ışıklı gözlerini. Rüstem’le ilk kez gerçek anlamda göz göze geldik.”(DGE/Bk/S.122).

“*Bahçe içinde tek katlı şirin bir evdi. Aile, arka bahçede oldukça geniş kamelyanın* altında toplanmıştı.”(DGE/Bk/S.126).

“*Salonun orta yerinde açılmış, dağıtılmış bir bohça vardı. Masa örtüleri, yatak örtüleri, tüller, danteller, oda takımları, çarşafklar, iç çamaşırları ve sehpa üzerinde bir tabanca, bir şarjör...*”(GHK/Phg/S.15).

“*Sedire oturmuş, onu doya doya seyretmişti.*”(DGE/Aab/S.65).

“Odayı birinci sessizliğin eziciliğinden bekçi Salman’ın *ortaya serdiği, kenarları kaba, siyah motifli sofra bezi kurtarmıştı. Hemen ardından üzerine büyükçe bir naylon leğen ters çevrilmiş, onun üzerine de kocaman bir bakır sini konulmuştu.*”(DGE/Htbd/S.91).

“Hocamızın vaazlarında uyandırdığı heyecanla, şevkle *çevresine duvar çektik, bir de demir kapı taktık. Heyet olarak cami bahçesini ağaçlandırma, arka bahçeye üç odalı bir de lojman yapma kararı ile şadırvan, tuvalet yapma kararı aldık.*”(DGE/Htbd/S.100).

“Emektar sobayı, borularını eskimiş halıları götürüp sattık. *Yeni soba, altına mermer, yeni borular, yeni halılar aldık. Duvarlar, kapılar, pencereler yeniden boyandı. Yeni levhalarla, Hocamızın “hüsn-ü hat”ıyla caminin içi yepyeni pırıl pırıl oldu.*”(DGE/Htbd/S.100).

“*Hem Selçuklu hem Osmanlı mimarisinden izler taşıyan eskibir camide* namazlarımızı kıldık.”(DGE/Bmd/S.131).

“Kapı hizasına sığmayan boyuyla *merdiven başına* dikilmiş bana yüksekten bakıyordu.”(SSA/bgsu/S.12).

“Kopan gümbürtüye bakılırsa, *banyonun bir duvarı* büsbütün yıkılmış olmalıydı.”(SSA/bgsu/S.14).

“Tam ayrılacağı zaman balkondaki fayansları hatırladım. İyi bir fayans ustası tanıyıp tanımadığımı sordum. *Mutfak duvarlarını tabandan tavana fayans kaplatacağımızı, fayansın hazır olduğunu* da söyledim. (SSA/bgsu/S.18).

“*İki, üç, beş, on dairesi* olanlar vardı. *Villası, yazlığı, kışlığı* olanlar vardı. *Dubleks, tribleks dairelerde* yaşayanların bizden farklı yanları neydi?...”(SSA/Dds/S.23).

“Üç katlı bir villanın sarı, kırmızı, beyaz güllerle süslü bahçesinde havuzun mavi sularını seyrediyoruz.”(SSA/Dds/S.37).

“*Oturma odamızın camını* kırdı ses çıkarmadık.”(SSA/yer.gök/S.41).

“Yeni caminin, *daha geniş, daha aydınlık, daha süslü* oluşu dikkatini çekti.”(SSA/S.59).

“*Yeni caminin bayramlaşmaya müsait geniş avlusuna* rağmen, üç beş kişi dışında kimse kimseyle bayramlaşmadı.”(SSA/S.69).

“Ee... *Çevre gecekondü çevresi...*”(SSA/bbks/S.85).

“Sen, Seher teyzengilin *beton bahçe duvarına* oturmuştun.”(SSA/büy.yav./S.93).

“Rahmetli dedemin başka hiçbir *amaçla kullanılmayan misafir odası vardı. Oda dediysem, evin odalarından bir oda değil. Bir kapısı avlumuza, bir kapısı sokağa açılan, içinde yatak odası, oturma odası, banyosu, tuvaleti, abdest alma yeri bulunan dayalı döşeli bir küçük ev. Gömme dolaplarında kat kat yün yataklar. Perdeli raflarda çay kahve takımları ve üzeri eski yazılı pirinç kahve değirmeni... Kış gelmeden odanın sobası kurulur* ve kış boyu yakılırdı.”(SSA/aküb/S.126-127).

“*Evin iki odasını* onlar için döşedik.”(SSA/aküb/S.137).

“İkisi de vakit kaybetmeden, *sokağı gören pencerelere* koşmuş, tül gerisinden gençleri izlemişlerdi.”(AYD/İak/S.15).

“Bize vuran Chevrolet, her geldiğimde gördüğüm yerde, *villanın* yanındaydı.”(AYD/Aö/S.36).

“Bak, ne kadar yakıştı?” diyerek *vestiyer aynasının* önünden çekildi.”(AYD/Abkk/S..67).

“Soğuktan *balkona* çıkamadığımız bir kasım akşamı, *sıcacık salonumuzun rahat koltuklarında* çaylarımızı yudumlayıp televizyon izlerken, dünyanın en sağlıklı insanı gibi görünen babam, elinde çay bardağıyla *koltuktan* yere düştü ve öldü.”(AYD/Abkk/S.78).

“*Konuk evi görevlisi, içinde kat kat yatak, yorgan, yastık ve sabun kokulu tertemiz çarşafların bulunduğu gömme dolapları açmış, yer yataklarımızı hazırlıyordu.*”(AYD/Snbk/S.80).

“Ses *konağın avlusundan* değil, içinden geliyordu.”(AYD/Snbk/S.84).

“Hızlıca kalktım, traktörden hediye sepetini alarak *iki katlı, görkemli konağın avlu kapısına* yürüdüm. *Kapının demir tokmağını* birkaç kere vurup biraz da bekleyince *sağ kanat* gıcirtıyla açıldı.”(AYD/Snbk/S.85).

“*Avluda konak girişine* doğru yürümeye başladık.”(AYD/Snbk/S.85).

“Yanına değil *bitişindeki odaya* alındım.”(AYD/Snbk/S.86).

“...Kahvaltı sofrasını herkesten önce terk etti, *köy çeşmesinden taşınan suyla deposu hep dolu tutulan muslukta*, abdest tazeledi, döndü, *sedirin baş tarafındaki kabarık yün minderine* oturdu. *Rahlesini* önüne çekerek Kitap’ın işaretli yerini açıp okumaya başlamadı.”(AYD/Y.a./S.93).

“Ne var ki dedem, uslu çocuklar gibi yürüdü, *binek taşına* çıktı, beklemeye başladı.”(AYD/Y.a./S.96).

“*Odası giriş kat sol koridordaydı.*”(AYD/a.a/S.106).

“Selam verip oturdum, diğer iki kişi gibi *ortadaki sehpadan* bir dergi alıp gözden geçirmeye başladım.”(AYD/a.a/S.106).

“Üzerinde pek çok şey bulunmasına rağmen *masası* düzenli görünüyordu.”(AYD/a.a/S.108).

“*Kocaman bina ve bitişindekisamanlık*, çok değil, birkaç saniye içinde ürpertici seslerle köyü titreterek yıkıldı.”(aaim/gözy./S.119).

“Oğlunun yaptırdığı; *tek katlı, depreme dayanıklı*, hırsıza soysuza karşı *korunaklı, pencereleri demirli, çelik kapılı, kullanışlı, kutu gibi evde* kalmayıp ille de bu eski, köhne evde yatıp kalkan, inat Akkız’ı hatırladı.”(aaim/gözy./S.119).

“İvedi, büyük adımlarla *avlu kapısına* ulaştı, *mandalın ipini* hızla çekti, *avluyu* hızla geçti, *tahta merdiveni* “uyuyanlar uyansın” diye gürültüyle çıktı.”(aaim/gözy./S.120).

“Kırk iki yıldır kirletilmeden korunmuş, dolayısıyla boya ve badanaya da gerek duyulmamış, *çiçeklerle süslü tavanlar* artık yoktu.”(aaim/gözy./S.123).

“*Somyasının* hemen yanında, sağına devrilmiş kalmıştı.”(aaim/gözy./S.123).

“Çünkü *güllü, çiçekli duvarları, tavanları kaybolacaktı. Sen ki o duvarları kirletmemek için kırk yıl odaları sofada yaktığın sobayla ısıtmıştın. Ak güllü, kırmızı güllü, sarı güllü, sarı papatyalı, mor menekşeli, pembe karanfilli, gelin çiçekli duvarlar zarar görecekt diye çivi çakmamış, islenecek diye lamba asmamıştın.*” (aaim/gözy./S.129).

“Artık eviyle, *evinin çiçekli duvarlarıyla, oymalı kapılarıyla* konuşarak değil, evinin resimlerine bakarak avunacak, emaneti teslim edip İlhan’a kavuşacağı günü bekleyecekti.”(aaim/gözy./S.131).

“İlhan damgayı *ön cephenin ortasının çatıya yakınıyerine* basmıştı.” (aaim/çır./S.140).

“*Konağa bitişik, ikişer katlı, iki ek binadan* sağdaki gelin evi olarak hazırlanmıştı.”(aaim/çır./S.155).

“Akşam yemeğine *büyük eve*, babamla ustasının yaptıkları *üç katlı eve, yani asıl konağa* çağrıldık. *Konak girişinin çatıya yakın yerinde* külünk kabartması vardı.”(aaim/gelin/S.158).

“*Geniş bahçeli iki katlı, balkonlu*, içiyle dışıyla göze güzel görünen bir ev çocukluğundan beri hayallerini süslemişti.”(aaim/bsa/S.167).

“Yıllarca boş durduktan sonra İlhan’ın oturmaya başladığı eski ev İskilip’ten getirilen malzemelerle iyileştirildi, güzelleştirildi. *Odalardan biri yatak odası, diğeri oturma odası yapıldı. Yatak odasına çift kişilik bir karyola, oturma odasına iki somya atıldı. İki oda arsındaki boşluğun bir yanı yemek pişirmeye, bulaşık yıkamaya uygun hale getirildi. Binanın dış tarafına odunluk eklendi, İlhan’ın yaptığı tuvalet yenilendi. Dama sızdırmaz toprak atıldı, pekiştirildi.* (aaim/bsa/S.175).

“*Evimiz iki katlı, iki antreli, dört odalıydı. Odaların hepsinde ocak, gömme dolap, gömme banyo vardı. Kiler, mutfak, iki oda, odunluk, tuvalet giriş katındaydı. Kilerin kapısı mutfığa; mutfığın, iki odanın, odunluğun ve tuvaletin kapıları antreye açılıyordu. Kapısı antreye açılrsa da tuvalet, dar bir koridorun sonunda, binanın*

dışına kondurulmuş küçük bir eklenti biçimindeydi. Giriş kapısının hemen sağından üst kata kademeli, ahşap bir merdivenle çıkılıyordu. Merdiven boşluğunun bir yanında üst katın antre kapısı, pencereleri diğer yanında yarım gömme balkon vardı. Üst katta kiler, mutfak, tuvalet olmadığından odalar oldukça geniş tutulmuştu. Alt katta olduğu gibi odalar antreye açılıyordu. Balkon genişçeydi. Rahatlıkla altı kişi, sıkışılırsa sekiz kişi yemek yiyebilir, çay kahve içebilirdi. Üst katın antresinden seyyar bir merdivenle çatıya çıkılabiliyordu. Fazlaesya, kışlık meyve sebze koyabilmek için çatı yüksek çatılmıştı.”(aaim/bsa/S.176-177).

“İki katlı ev senin neyine!”(aaim/bsa/S.178).

“Evimiz uzaktan bir beyaz konak, bir beyaz köşk gibi görünmeye başladı. Ön cephesinin çatıya yakın yerinde, giriş kapısının ve bütün pencerelerinin üstünde dal dal beyaz gül kabartmaları olan beyaz konak ya da köşk...”(aaim/bsa/S.179).

“Bu oda okul bahçesinin bitişiğindeki Muhsin Emminin oturma odası olsun. Duvar dibinde gürül gürül yanan bir soba bulunsun. Sobanın fırınına alüminyum tepsiye sürülmüş çizik kestane, sobanın üzerinde çaydanlık, demlik; sobanın yanındaki sehpanın üstündeki bardakları, şekerliği hazırlanmış çay tepsisi bulunsun”.(KSG/m.e/S.20).

“Murat Ağa, kışın gelişini haber veren, rüzgarlı, serin bir sonbahar günü, odasının avluyu gören penceresi önünde tespih çekip öğle vaktini beklerken avlu kapısı açıldı...”(KSG/çamk./S.75).

“Kahya; değerli halılar, kabarık yün yastıklarla döşeli, orta yerinde yaz kış kapaklı büyük, pirinç mangal bulunan, konağın en geniş en aydınlık odasından çıkarken şaşırmış bir durumdaydı. Oymalı ahşap kapıyı üzerlerine kapattıktan sonra mutfığa geçti, ağasına ve konuğuna kahve gönderdi, bir fincan kahve de kendisi içti, şaşkınlığı geçmedi.”(KSG/çamk./S.77).

“Evet, sürgülü tahta kapı sürekli tekmeleniyordu.”(KSG/gd/S.97).

“...Dört basamakla çıkılan, balkon görünümlü, geniş merdiven başına açılan kapıyı; yani sembolik bir kira ile oturukları tek katlı evlerinin giriş kapısını dikkatlice araladı. Başını uzatıp az önce yaktığı lambanın ışığıyla aydınlanabilen her

yeri gözden geçirdi. *Bahçeyi çevreleyen bir insan boyundan yüksek temeli taştan gerisi tuğladan yapılmış duvarın iç tarafında* kimse görünmüyordu.”(KSG/gd/S.98).

“Kemal çoktan ayakkabılarını giymiş, dört *basamaklı merdiveni inmiş, merdiveni bahçe kapısına bağlayan yaklaşık yirmi metrelik betonyolu* yarılamıştı.”(KSG/gd/S.99).

“*Kapıların, pencerelerin ahşap kısımları boyandı, kırık camları değiştirildi. Ön bahçeye bir küçük havuz, havuz başına iki yanından iki basamak merdivenle çıkılan bir güzel kamelya yapıldı.*”(KSG/iki k/S.120).

“*Önlerinde bahçesi olan üç katlı evlerin* arasında hayli ilerledikten sonra sağa döndü ve bir rampayı tırmanmaya başladı.”(KSG/S.156).

“*Birinci koridorun sonuna kadar* konuşmadan yürüdük. *İkinci koridorun ilk odasında* devamlı cep telefonu ile konuşan yaşlı ve şişman adam yine konuşuyor, yine birilerine sert talimatlar veriyordu.”(SBY/nok. a/S.25).

“Mutfağa girip ışığı yaktı. *Üzerinde su dolu bir cam sürahi, bir cam bardak bulunan dört kişinin rahatça, altı kişinin sıkışarak yemek yiyebildiği masaya* oturdu.”(KSG/gb/S.81).

“Şöyle *iki oda, bir ara* olsa yeterdi.”(KSG/gb/S.90).

“Oda; *ikili yatağı, lavabosu, duşu, tuvaleti, oturma grubu, telefonu, televizyonu, mini barı, makyaj masası, gömmedolapları* bulunan gerçekten geniş, rahat bir odaydı.”(KSG/gb/S.103).

“*Ön giriş kapısının sol yanlarındaki metal posta kutuları, sağ yanlarındaki kapı zili düğmeleri aynen duruyordu. Sadece evlerin dış boyası açık kahverengiyken, beyaza yakın krem rengi olmuştu. Kaldırımından giriş kapısına kadar on basamaklı merdiven, kapılar, pencereler, çatılardaki kiremitler, bacalar, arka bahçeler aynen bıraktığım* gibiydi.”(YDD/Gao/S.95).

“*Giriş kapısının hemen sağından başlayan, iki kat sonra dairenin kapısına ulaşan ahşap merdiveni* bir kere daha çıkmayı, dairemi bir kere de içten görmeyi çok isterdim, olmadı.”(YDD/Gao/S.96).

“Dışı dantel gibi işlenmiş kulenin yer aldığı geniş alanda Pisa Katedrali ve Vaftizhane de bulunmaktadır. Bu iki yapı, kuleye oranladaha büyük daha estetik, daha ihtişamlı görünüyordu.”(YDD/Gao/S.127).

“Karabey, yorgun adımlarla **tahta merdiveni** çıkarken...”(BDD/S.10).

“Oturmuşlar **sedire**, bir tuhaf bakıyorlardı Karabey’in yüzüne.”(BDD/S.11).

“Yatak, sabah gelinin düzelttiği gibi duruyordu, yatılmamış, üstüne oturulmamıştı. Ve ocağın sıyrılmış perdesi, yerde buruşuk, kirli naylonlar, yağlı çimento kâğıdı, boş mermi kutuları...”(BDD/S.28).

“- *Bak şu küçük kapı arka bahçeye açılır.* Bahçe kavaklığa, kavaklık ormana bağlıdır. *Tuvalet sol köşede...*”(BDD/S.55).

“Çitten yapılmış avlu kapısında bir el feneri ışığı.”(BDD/S.69).

“Ön kapı vuruluyordu.”(BDD/S.69).

“Çocukların dışında bütün ev halkı **odaların açıldığı sofada** ayaktaydılar.”(BDD/S.73).

“Sonunda **kartal yuvası gibi** bir yere çıktılar. Oda genişliğinde bir düzlük ve **kayanın içine doğru görünmeyen** karanlık bir delik.”(BDD/S.105).

“Camı işlenmiş gemici fenerinin aydınlattığı mağara neredeyse dışarıdaki düzlük kadar genişti. Tabanı ve bazı duvarları koyun, kuzu postlarıyla döşenmişti. Tavanı da alçak sayılmazdı. Yatak, yorgan, büyük su bidonu, gaz bidonu, soğan ve patates dolu sepetler, aliminyum tencereler, çaydanlık, demlik, naylon tabaklar, boş dolu içki şişeler, kapalı karton kutular, elbiseler...”(BDD/S.107).

“Tümenin orta yerinde **küçücük, çinili, güzel bir cami** vardı.”(BDD/S.127).

“Salon pahalı eşyalarla döşenmişti. Taban duvardan duvara halı, duvarlar, kâğıt, tavan köpüktü. Koltuklar, kanepeler, sehpa, vitrinler, on iki kişilik yemek masası, sandalyeler açık renkti. Salona açık renk hâkimdi. Büyük yemek masasının...”(ÖG/S.17).

“Yer yer sıvaları dökülmüş, iki katlı, bakımsız bir evdi. Bakımsızlıktan öte harabeyi andırıyordu.”(ÖG/S.57).

“Halil, Bayan Steigler tarafından her gün tozu alınan, üç kat, ter temiz ahşap merdiveni çıktıktan sonra Orhan’ın çatı arasındaki küçük pencere, daracık odasına ulaştı.”(ÖG/S.70).

“Tek kişilik bir somya, elbise dolabı, masa, iki sandalye, aynalı lavabo, küçük bir mutfak dolabı, iki gözlü elektrikli ocak ve ortada ancak tek kişinin gidip gelebileceği bir boşluk. .. Masanın bir yarısında kitap, defter, kalemlik...”(ÖG/S.70).

“Üç basamaklı merdiveni çıkıp içeri girdiler. İmam Lojmanı’na kadar uzayıp giden koridorun sağ ilerisinde lavabo, duş, tuvalet bölümlerinin giriş kapıları görünüyordu. Daha ilerisinde lavabo, duş, tuvalet bölümlerinin giriş kapıları görünüyordu. Daha ileri de berber, terzi, evsiz bekâr işçilerin kaldığı odalar vardı. Koridorun sonunda kantin, çay ocağı, salon, kitaplık, yönetim odası, depo vardı.”(ÖG/S.77).

“Giriş holünden sonra birkaç basamak merdivenle salona çıktılar. Pahalı, klasik eşyalarla döşenmiş, geniş, aydınlık salon insana rahatlık veriyordu. Okuma köşesi, sohbet köşesi, Amerikan bar, bir şömine, doğal gaz sobası, tablolar, avizeler, vazolar ve çiçekler, bütün eşyalar renk, konum, hacim bakımından uyum içindeydiler.”(ÖG/S.167).

“Lojman, caminin hemen yanında, sarı boyalı, tek katlı bir evdi.”(ÖG/S.204).

“İyi döşenmiş, çiçeği bol, geniş, temiz bir salondur.”(ÖG/S.226).

“Evleri de pek güzel olmuştu: Yerler mermer ve parke, duvarlar mat beyaz yağlı boya; banyo, mutfak, tuvalet tavana kadar fayans, banyoda elektrikli termosifon, dolaplar, parkeler gibi açık meşe, her taraf pırıl pırıldı.”(ÖG/S.233).

“Tren istasyonu, eski, yeni kiliseleriyle, dört beş katlı ahşap evleriyle, Yabani Adam Çeşmesi’yle, çeşmenin tanıdık sesiyle Marbach...”(ÖG/S.421).

“Tuvalet, banyo kapıları antreye açılıyordu. Antrede hafif bir nem kokusu vardı. Büyükçe bir camlı kapıdan kocaman bir salona geçiliyordu. Salonda keskin bir oda spreyi kokusu insanın genzini yakıyordu. Çok amaçlı bu salon yatmak, dinlenmek, yemek yapmak ve yemek, ders çalışmak, sayısı fazla değilse konuk ağırlamak üzere tasarlanmıştı. Yatak, mutfak, lavabo, koltuk takımı, çalışma masası,

küçük bir bar hepsi bu salondaydı. İki kişinin bütün ihtiyaçlarını karşılayacak biçimde dayanmış döşenmişti.”(ÖG/S.430).

“Çorum evlerinin çoğunda olduğu gibi avluya çift kanatlı kapıdan giriliyordu. Girişin hemen üstünde tahta merdivenle çıkılan, fazla eşyaların, kışlık yiyeceklerin konulduğu iki küçük oda vardı.”(BEBİHA/S.29).

“Erhan bahçe içinde, tek katlı, üç odalı bir ev düşündü. Üç kişi kalacaklarına göre herkesin odası ayrı olursa iyi olurdu. Bitişigindeki katlı, balkonlu, daha yeni, daha iyi bir komşu ev hayal etti.”(BEBİHA/S.62).

“Kapısız bir binanın bastıkça gıcırdayan tahta merdiveninden ikinci katına çıktılar. Soldaki kapı tıklatmaya gerek kalmadan açıldı.”(BEBİHA/S.64).

“Ahşaptan iskeletin aralıkları tuğla ile doldurulup tatlı kireçle sıvanarak inşa edilmiş, yanındaki kiremit ocaklarından ucuza, belki de bedavaya alınmış yanık kiremitlerle çatısı kapatılmış, iki katlı, dört odalı, binanın her odasında ayrı bir kiracı vardı. Üstteki iki odadan sağdakinde en az sekiz ay yaşayacaklardı. Adım attıkça bina sarsılıyordu. Alt kattaki tıkırtılar üstten duyuluyordu. Yukarıdaki sesler de aşağılardan duyuluyor olmalıydı. Köydeki evleri daha dayanıklı, daha kullanışlıydı.”(BEBİHA/S.68).

“Çoğu iki katlı ve avlusu yüksek duvarla çevrili konakların, faytonlarla, yaylı arabalarla girilip çıkılabilen çift kanatlı, geniş ve yüksek kapıları vardı. Kapılar dövme demir çivilerle ve çeşitli şekiller verilmiş tokmaklarla süslüydü. Bazı kapıların sağ kanatlarında insanların rahatça girip çıkabileceği ikinci bir kapı vardı. Kapı üstünde kapı...” (BEBİHA/S.86).

“Gerçekten de sarı taşlardan yapılmış tek katlı bir yapıydı. Küçük pencerelerinden giren ışık içeriyi yeterince aydınlatmadığından yüksek tavanından sarkan elektrik lambaları devamlı yanık tutuluyordu. Duvarlar tabandan tavana kadar raflarla, raflar top top kumaşlarla doluydu.”(BEBİHA/S.130).

“Burası, üç katlı bir binanın bölümlere ayrılmamış alt katıydı. Üstteki iki katı taşıyan kalın beton kirişler açıktaydı.”(BEBİHA/S.143).

“Sokağın iki yanında, kireç sıvalı yüksek duvarlarla çevrili, avlusuna çift kanatlı yüksek oyma kapılardan girilen, çoğu tek katlı eski Çorum evleri vardı.”(BEBİHA/S.267).

“ Ahşap kapısının üstünde kocaman bir açık kilit asılı, iki küçük penceresi olan, genişçe bir oda büyüklüğünde, çatısı oluklu tuğla ile döşenmiş kulübeyi işaret etti.”(BEBİHA/S.286).

2.9. HALK EDEBİYATI İLE İLGİLİ UNSURLAR

2.9.1. Manzum Edebiyat Ürünleri

2.9.1.1. Türkü

Türkü terimi TDK’nın sözlüğünde *“Hece ölçüsüyle yazılmış ve halk ezgileriyle bestelenmiş manzume”* biçiminde tanımlanmıştır.(TDK Türkçe Sözlük 2,1998: 1504).

Saim Sakaoğlu ve Ali Berat Alptekin türkü konusunda şu tanımları verirler:

“Halk edebiyatının en çok sevilen dallarından biridir. Türkükelimesinin sonuna nispet i’sinin eklenmesiyle başlangıçta Türki şeklini almış, daha sonra ise türkü şekline dönüşmüştür. Doğu ve kuzey Türkleri türkü karşılığı olarak cır, jır, yır, kojan, gibi kavramları kullanmaktadırlar.

Günümüzde bunların dışında eldik ır, türkü (Kırgızistan), halk aydımı (Türkmenistan), halk cırı (Tataristan), halk cırı (Tataristan), halk yırı (Başkurtistan), mahnu (Azerbaycan), nahşa, türük, halk eni (Kazakistan), yır (Kumuklar) kavramları kullanılmaktadır.

Anadolu’da türkü kelimesinin yerine zaman zaman şarkı, deme, deyiş, hava gibi terimler de kullanılmaktadır.”(Sakaoğlu-Alptekin 2006: 592-593)

Türküler bir olay, arzu veya heyecan ile başlar. Başta sahibi belli olan türküler zamanla coğrafi bölgelere yayılmasıyla söyleneni unutulmuş olarak karşımıza çıkar. Türkülerin ana bölgeden diğer bölgelere yayılmasıyla bazen şekil özelliklerinde de değişiklik olur. Bu değişiklikler sonucu bazen türküler başka bir bölge de başka bir ete kemiğe bürünerek farklı bir türkü gibi karşımıza çıkar. Kaynak kişiler sözlerde

değişiklik yaptığı gibi şekillerde de değişiklik yapabilirler. Bu da kaynak olan kişilerin yeteneğine bağlıdır.

İlk söyleyeni belli olmayan anonim türkülerin yanı sıra saz şairlerinin kaleme aldığı şiirlerden vücut bulmuş türküler vardır. Karacaoğlu, Dadaloğlu, Gevheri, gibi isimler bir kaçıdır.

Osman Çeviksoy “Kar Yağar Gül Üstüne” adlı öykü kitabında Bedrettin’in saz çalıp âşık olduğu Mavigül lakaplı sevdiğine yazdığı türkünden bahsetmiştir. Türküyü kendi yazmıştır. Ayrıca Bedrettin’in yanında yaşadığı Servet Bey de türkülere meraklıdır. Bedrettin çok güzel saz çalıp türkü söyler. Servet Bey şiirlerini besteleyip Bedrettin’e çaldırır.

“Dünya dünya dünya,

Kulpu kırık dünya...”(KYGÜ/Bsv/S.27).

“Dünya dünya dünya,

Suyu ılık dünya...”(KYGÜ/Bsv/S.27).

“Bülbül isem canım yok mu?

Gülüm mavi mavi bakma.

Bir yudumluk sevgi çok mu?

Canım mavi mavi bakma.”(KYGÜ/Mavi./S.107).

“Mavi gülüm, mavi gülüm

Öldür beni mavi gülüm...”(KYGÜ/Mavi./S.107).

Ayrıca “Bebiha” adlı eserde de köyün bazısının deli olarak gördüğü kişinin türküler söylediği görülmektedir.

“Şu derenin uzununu/Kıramadım buzunu/Aldım Çerkez kızını/Çekemedim nazını...”(BEBİHA/S.140).

“Bahri, dedemin hal hatır sormasına fırsat bırakmadan **türkü**söylemeye başlamış. “Oğul, evlat, kalem, gurbet, hasret” kelimelerini defalarca kullanarak peş peşe üç türkü söylemiş. Türkülerin üçü de daha önce söylenmemiş, daha sonra da hiç söylenmeyecek olan türkülermiş. Çünkü Deli Bahri bir söylediği türküyü bir daha

söylemiyormuş. Türküleri dua gibi oluyormuş. Türkü bitince dinleyenlerin “Âmin” diyesi geliyormuş.

Bazılarına göre bu adam deli filan değilmiş. Deli olsa, her defasında dünya kadar anlamlı sözü yan yana getirip *türkü* yapıp söyleyebilir miymiş? Deli değil, belki veliymiş.”(BEBİHA/S.215).

2.9.2. Mensur Edebiyat Ürünleri

2.9.2.1. Menkıbeler

Menkıbe kelimesi TDK Türkçe Sözlükte şu şekilde tanımlanır: “ *Din büyüklerinin veya tarihe geçmiş ünlü kimselerin yaşamları ve olağanüstü davranışlarıyla ilgili hikaye.*”

Osman Çeviksoy’un Çorumlu olmasından dolayı Çorum/Osmancık’ta bulunan Koyun Baba ile ilgili bir menkıbe bir öyküsünde şu şekilde yer alır:

“Baba koştukça koyun kaçıyor, Baba koştukça koyun kaçıyor. Baba bir türlü koyunu yakalayamıyor. Koskoca tepeyi kırk kez dolaşıyorlar. Neredeyse gün akşam olacak... Nihayet Baba koyunu yakalıyor. Baba’da sinirden, öfkeden eser yok. Terlemiş, yorulmuş fakat öfkelenmemiş... Yorgun koyunu sevgiyle bağrına basıyor, sevgiyle okşuyor, koyunu gözlerinden sevgiyle öpüyor... Elleri, yüzleri, gözleri gibi sözleri de nurlu...(GHK/Bveo/S.52).

2.9.2.2. Din ile İlgili Anlatılar (Kıssalar)

Kıssa; “sözlükte “bir kimsenin izini sürmek, ardınca gitmek; bir kimseye bir haber veya sözü bildirmek” gibi manalara gelen kıssa kelimesi bir kimseye yahut bir şeye ait hadislerin adım adım, nokta nokta takip edilerek anlatılması/ hikaye edilmesi ve bu niteliği taşıyan hikayeyi ifade eder.”⁶

Öykülerde peygamber kıssalarına atıf yapılarak örnekleme yapılmıştır.

“Yıllar önce anlattığım *Süleyman (A.S)ın hayat hikâyesini* yeniden anlattırdılar.”(GHK/S.25).

⁶ Türkiye Diyanet Vakfı, İslam Ansiklopedisi,(2002), c.25,s. 498-501.

“Boşuna endişelenmiş, korkuya kapılmışsın. Bu ailenin çocukları dahi bilirler ki; âlemlere rahmet olarak gönderilen Yüce İnsan ve sadık yol arkadaşını, “hicrette bir mağaraya saklandıklarında, Rabbimizin emriyle inanmayanların şerrinden, atalarımızdan bir kuş ve bir örümcek korumuşlardır.”(GHK/S.35).

2.9.2.3. Diğer Mensur Ürünler/ Söylenceler

“Parmağıyla yanımızda yoldan geçmek üzere olan bir adamı gösteriyordu. Baktım. Hem de iyi baktım.

Burada hemen şunu söylemem gerek: O zamanlar dünya hayatına, dünya nimetlerine pek fazla değer vermeyen, her vaktini ibadetle geçiren, ilahi cazibeye kapılmış âşık kişiler vardı. Bunlar, birler garip gezgin misali, o diyar senin, bu diyar benim, kendi hallerinde gezer dururlardı. Üstlerinde gösterişten uzak yamalı yırtık elbiseler olurdu. Sırtlarında post, ellerinde tesbih olurdu. Kimseye “Öte git!” demezler, kimseden yardım istemezlerdi. Ne yerler ne içerler, evleri, yurtları, var mıdır, kimse bilmezdi. Bu insanları bu zamanda anlamak çok zor... Zaten böyle insanlar kalmadı artık. Diyebilirim ki, otuz yıldır ben hiç görmedim.

İşte Servet Bey’in “Bak!... Bak işte!... İyi bak!...” diye bana gösterdiği, bu insanlardan birisiydi. Bastığı yeri incitmekten korkuyormuş gibi ağır ve sakın yürüyordu. Dalmıştı. Adam sanki yolda değil de kendi iç âleminde yürüyor gibiydi. Çevreyle hiç ilgilenmediği önüne düşük başından, gözlerinden, tesbih çekişinden, her halinden belliydi. Adamın derdi kendisiyleydi.

Servet Bey savunduğu fikirlere canlı bir örnek bulmuş olmanın verdiği güvenle sesini daha da yükseltti. Daha büyük bir hışımla, öfkeyle, hatta nefretle:

-Gördünüz değil mi, dedi. Şunun şu haline bakınız! Düpedüz riya... Sahtekarlık... Hile... Ne çıkarsa bunların başı altından çıkar. Cemiyetlerin parazitleridir bunlar. Memleketin geri kalmasının asıl sebebi bunlar ve bunlara iltifat edenlerdir...

...

Servet Bey lütfen dedim. Bu sizin bildiğiniz insanlardan değil. Bunun sahtekarlara benzer hali yok. Bu gönül ehli bir garip...

Ben bunları söylerken adam tam bizim hizamıza gelmişti. Birden durdu. Bize döndü. Önce benim yüzüme baktı. Gülümsedi. Ama ne tatlı gülümseyiş... Göz bebeklerinin orta yerinde hiç sönmeyen iki kıvılcım vardı. Yüzünü tarif için “nurani” demek bile az...

Sen! dedi bana.

Sesi de yüzü gibi temiz, duru ve yumuşaktı.

Ne güzel konuştun, dedi. İnsan dediğin işte böyle “hüsnü zan” ile konuşur.

Sonra Servet Bey’in gözlerine öfkeyle baktı. O nurlu yüzün bir anda, çok kısa bir anda, asık bir surata dönüşmesini hayretler içinde gördüm. İki küçük kıvılcımlı göz ateş püsküren iki volkan halini almıştı.

Sen!... diye bağırdı.

Bunu söylerken şahadet parmağını Servet Bey’in üzerine doğru uzatmıştı.

Sen ! “ebter”in ne olduğunu bilir misin?

Servet Bey’de ses soluk olmadığı gibi, bet beniz de kalmamıştı. “Ebter”in ne demek olduğunu belki de bilmiyordu. Bilse de cevap verecek durumda değildi.

Adam aynı öfkeli sesle iki defa;

İnne şanieke hüvel ebter!... İnne şanieke hüvel ebter!... dedi.

Bu ilahi gerçeği haykırırken öfkeyle kalkmış olan şahadet parmağı Servet Bey’in üstüne üstüne uzanıyordu.

Durmadı.

Döndü yoluna gitti.”(KYGÜ/ebt/S.18-19-20)

“Bir kişi aynı rüyayı üç kere görürse o rüya gerçek olurmuş. “Bunu hem duydum, hem gördüm, hem yaşadım.” der, ağlardı. En büyük amcam askerdeyken, rüyasında onun üç kere tabutunun geldiğini görmüş, sonunda tabut içinde naaşı gelmiş...”(BEBİHA/S.76).

SONUÇ

Son dönem öykü ve roman yazarlarından olan Osman Çeviksoy'un yazım tarzı ve tekniği kendine has özellikler taşımaktadır. Roman ve öykülerinde Almanya'da görevli bulunduğu sıralarda yaşadığı olayları kaleme alarak iki kültür arasındaki farklılıkları ortaya koymuştur. Almanya'da yaşayan Türk çocukları ve ailelerinin yaşadığı zorluklar, farklı kültüre uyum sağlamanın zorlukları, farklı kültürde çocuk yetiştirmenin zorlukları duru bir anlatım biçimiyle anlatılmıştır.

Bu çalışmada Osman Çeviksoy'un eserleri incelenerek halk bilimi unsurları tespit edilmeye çalışılmıştır. Yazar eserlerinde Türk halk bilimi unsurlarına yer verdiği gibi geleneksel giyim kuşam tarzlarına, el zanaatlarına, şehir ve köy hayatını anlatan öğelere, benzerlik ve farklılıklara da yer verir. Ayrıca Osman Çeviksoy'un öğretmenlik yapması ve ülkede farklı bölgeleri gezmesi, farklı kültürleri bize aktarması açısından önemlidir. Bunun haricinde ise köy ve köy hayatı, meslek grupları hakkında da geniş bir yelpaze çerçevesinde eserler vermiştir. Köylülerin yaşadıkları zorluklar, ağılık düzeni, ulaşım sorunları, köylü ya da fakir çocukların okuma azmi kalemine yansımıştır. Öykülerinde ve romanlarında Almanya, Çorum, Kırıkkale gibi mekânlar önemli yer tutar. Öğretmenlik hayatından öğretmen hikâyelerinden, öğrenci hikâyelerinden bahseden Osman Çeviksoy öğretmenlerin toplumdaki yerlerini gösteren öykülerde kaleme almıştır.

“Başıma Dağlar Düştü” romanında toy bir delikanlının bir öfkeyle işlediği cinayet sonucunda değişen hayatları, “Ömrümüz Gurbet” adlı romanda Almanya'da işçi olarak çalışan Halil'in çocuklarının Alman kültürü karşısında koruma çabası sonucu Türkiye'ye kesin dönüşünü ve oğlunun durumunu, “Bebiha” romanında ise okumak isteyen Erhan'ın okumak istemesi ve yaşadığı zorluklardan bahseder.

Öykülerinde genellikle şehir ve köy hayatı iç içe geçmiş şekilde anlatılır. Ayrıca köy hayatı, köy yaşamı, insanların durumları öykülerinde ayrıntılı bir şekilde yer alır. Bu nedenle köy hayatının tasvir edildiği eserlerde ağırlıklı olarak halk kültürü unsurları görülmektedir.

Eserlerinde halk edebiyatı türlerinden sadece Türkü türüne rastlanmıştır. Bu da Kar Yağar Gül Üstüne adlı eserinde tek dörtlük şeklinde verilmiştir.

Ayrıca Osman Çeviksoy'un hikayeciliği “arkası yarın hikayeciliği” şeklinde olduğu için hayatın geçiş dönemleriyle ilgili unsurları birbirini takip eden hikayelerde görmek mümkündür. Hayatın ilk dönüm noktası olan doğumda, çocuksuzluk, doğum öncesinde yapılanlar, doğum sonrasında ise ad verme işlenir. Diğer bir geçiş dönemi olan evlilik ise eserlerde düğün öncesi yapılanlar (dünür gelme, kız isteme, söz /nişan), düğün sırasında yapılanlar olarak işlenir. Düğün anında ise gelin alayı, gelin çıkarma, ve düğün kurulması işlenir. Hayatın son geçiş aşaması olan ölüm ile ilgili uygulamalardan olan cenazenin üzerine bıçak koyma ve başında Kur'an okuma “Duvarın Öte Yanı” ve “Karanlıkta Ses Gibi” adlı eserlerin içindeki öykülerde geçmektedir.

Eserlerde söylenceler (Halk arası anlatılar) geçmektedir. “Kar Yağar Gül Üstüne” adlı eserde kahramanın nasıl hadım edildiği, onu tanımayan meczup kılıklı birinin ona hadım diye bağırması kulaktan kulağa şekilde dağılması anlatılmıştır. Ayrıca aynı eserde Hz. Süleyman'a ve Hz. Muhammed'in mağarada düşmanlardan örümcekler sayesinde kurtulmasına yer verilerek anlatılır. Ayrıca bir öyküsünde Koyun Baba Menkıbesi de anlatılmaktadır. Menkıbe Çorum'da geçer ve Osman Çeviksoy Çorumludur.

Ağız, hitap, özellikleri verilerek halkın günlük konuşma diline dikkat çekilir. Bunun haricinde alkış, kargış, atasözü ve deyimler öykülerde yer almıştır.

Halkın kullandığı giyim - kuşam unsurları günümüz ve geleneksel olarak sınıflandırılmıştır. İçerisinde köy hayatı geçen öykülerde genellikle geleneksel giyim tarzı görülürken, şehir yaşamına geçişte daha çok günümüz giyim tarzı görülmeye başlanılmıştır.

Mimari unsurlar öykülerde ve romanlarda yer almakla beraber halkın ev dekorasyonunda kullandığı malzemeler verilmiştir. Ev gibi mimari yapıların yanı sıra özellikle kırsal kesim mimarisinde sıklıkla kullanılan ahır, samanlık gibi günlük yaşama yardımcı mimari öğeler öykülerde kullanılmıştır. Bunun yanı sıra cami, mescit gibi dini mekanlarda öykülerde geçmektedir.

Sonuç olarak Osman Çeviksoy eserlerinde halk bilimi unsurlarına yer verirken yaşadığı dönemin şartlarını ve eserlerin karakterlerin durumlarını kendi dünya görüşüyle harmanlayarak yansıtır. Bu bakımdan eserler yazıldığı dönemden ya da

anlatılan dönemler halk bilimi eşliğinde gelecek nesillere aktarılması konusunda önemli yer tutar. Bu aşamada bu ilişkiyi göstermek maksadıyla günümüz kalemlerinden Osman Çeviksoy seçilerek eserleri halk bilimi açısından değerlendirilmiştir.

Almanya’da bulunması hasebiyle Alman kültürüne ait saptamaları da yapmıştır Örneğin bir Almanın köpeğine mezar yapması buna örnektir.

Yazarın hikayelerine başlık seçerken kullandığı isimlerden bazıları halk kültür unsurlarının varlığının ispatıdır. Bunlardan birisi Adak adlı hikayedir. Yazar eserde Türk Kültürünün en eski inanış biçimi olan adak adama inancını eserinde işlemiştir. Yine Türk kültürüne ait olarak kabul edilen “Mezardan çıkan naaşın bozulmması, bedduanın tutması ve rüya görüp aşık olma gibi motifleri de eserlerinde kullanmıştır

EKLER

Ek-1: Osman ÇEVİKSOY İle Yaptığımız Röportaj

Ankara

03.04.2018

Yazarlık hayatına nasıl başladınız?

Yazmaya ilkokul dördüncü ve beşinci sınıf öğretmenim Nuri Ağca'nın heveslendirmesiyle başladım. Öğretmenimizin köy enstitüsündeki öğrencilik yıllardan itibaren çeşitli dergilerde, gazetelerde yayınlanmış şiir, hikâye, anı ve gezi yazıları vardı. Onları zaman zaman getirir, derste bize okurdu.

Bana sözün gücünü ve güzelliğini ilk keşfettiren Nuri öğretmenim oldu. Buna “edebiyat” denildiğini çok sonraları öğrendim. Öğretmenimiz eserlerini sınıfa getirip okudukça, yazma hevesim arttı. Onun şiirlerine benzeterek köyü, köylüyü, kırları, dağları, dağ çiçeklerini anlatan şiirler yazmaya başladım. Sonra hikâye, roman, köşe yazısı da yazdım. Hop okudum, yazdım. Yazdıklarımı öğretmenim gibi gazete ve dergilerde yayınladım. Daha sonra kitaplarım oldu.

Eserlerinizin kurgusunu nasıl planlıyorsunuz?

Yazdıklarımın tamamına yakını gerçek hayattan, yaşanmışlıklardan hareketle yazılmıştır. Ancak ele aldığınız bir olayı ya da durumu, olduğu gibi anlatmaya kalkışırsanız edebi eser meydana getirmiş olmazsınız, sadece rapor tutmuş, nakletmiş olursunuz. Ne kadar yaşanmış olursa olsun olayı ya da durumu yazacağınız türe göre yeniden kurgulamalısınız. Yeniden kurgulamak demek, fazlalıkları atmak, eksikleri tamamlamak, neyi, nasıl, hangi sıraya göre anlatacağına karar vermek demektir.

Türk halk kültürü hakkında düşünceleriniz nelerdir?

Bu çok kapsamlı bir soru. Kısaca cevap vereyim.

Bu ülkede doğup büyüyen herkesin; duygu, düşünce ve hayal dünyalarının oluşup gelişmesinde Türk halk kültürünün payı büyüktür. Hepimiz halk kültürümüze ait ürünleri dinleyerek, gereklerine uyarak, yaşayarak büyümüşüzdür. Ömür boyu etkisinde kalacağımız da muhakkaktır.

Ancak yeni kuşaklar bizim kadar ninni, mâni, masal, tekerleme, türkü, kıssa, kahramanlık hikâyesi vb. dinlemeden yetişiyorlar. Bizim kadar atasözü, destan bilmiyorlar. Çünkü aileler küçülmüş, çekirdek aile olmuştur. İletişim araçları

değişmiştir. Değişen ve gelişen şartlar dikkate alınarak yeni kuşaklarımız destanlar döneminden bugüne varlığını sürdüren halk kültürümüzle tanıştırılmalı, yetiştirilmelidir.

Sizce halk kültürü roman ve öykülerde yer almalı mıdır?

Elbette yer almalı ancak ham haliyle, alıntılar yapılarak değil. Öyküye romana yedirilerek alınabilir. Hatta bir adım daha ileri gidilip halk kültürü ürünlerinden hareketle yeni öyküler, yeni romanlar kurularak...

Sizin öykülerinizi ve romanlarınızı okuyacaklara tavsiyeleriniz nelerdir?

Benim okuyucularıma baştan beri hiçbir tavsiyem olmadı. Tavsiyem olsaydı öykü ve roman kitaplarımın baş tarafına bir de “ön söz” koyardım.

Farklı türlerde eserler kaleme alıyorsunuz. Kendinizi en başarılı hissettiğiniz tür hangisidir?

Öykü, roman, gezi günlükleri kitaplarım var. Her üç türde de başarılı olduğuma inanıyorum. Bu türlerdeki kitapları güzel ve başarılı kılan ilk unsur dildir. Ben dilimi etkili ve güzel kullandığıma inanıyorum. Bulunsun diye kitap yazılır mı, bilmem. Bu türlerden birinde başarısız olduğuma inansam o türde kitap kitap çıkarmam.

Eserlerinizde kahramanlarınızı çoğunlukla gerçek hayattan mı seçersiniz?

Evet. Gerçek hayattan hareketle oluştururum. Ancak yeniden kurgulayarak...

Eserlerinizi okurken üzerinde durulması gerektiğini düşündüğünüz hususlar nelerdir?

Her edebi eser gibi dikkatle okunmasını isterim. Başka bir husus yok...

KAYNAKÇA

- AKSOY, Ömer Asım, (1965), **Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara.
- AKSOY, Ömer Asım, (1988), “Atasözleri, Deyimler”, **Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Sayı:217, Ankara, ss. 131-166.
- AKSOY, Ömer Asım, (2007), **Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü 2**, İnkılâp Kitabevi, İstanbul.
- ALANGU, Tahir, (1983), **Türkiye Folkloru El Kitabı**, Adam Yayınları, İstanbul.
- ALPTEKİN, Ali Berat, (1997), **Halk Hikayelerinin Motif Yapısı**, Ankara.
- ARTUN, Erman, (2001), **Âşıklık Geleneği ve Âşık Edebiyatı**, Akçağ Yayınları, Ankara.
- ARTUN, Erman, (2012), **Türk Halkbilimi**, Karahan Kitabevi, Adana.
- ARTUN, Erman, (2013), **Anonim Türk Halk Edebiyatı Nesri (Edebiyat Tarihi/ Metinler)**, Karahan Kitabevi, Adana.
- BANARLI, Nihat Sami, (1943), **Resimli Türk Edebiyatı Tarihi**, İstanbul.
- BAYRAKTAR, Faruk, (1983), **Giyim**, Ankara.
- BURSALIGİL, Gözde, (2009), “Antropolojik Açıdan Giyim Kültürü”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, **Mimar Sinan Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü**, İstanbul.
- BORATAV, Pertev Naili, (1999), **100 Soruda Türk Folkloru**, Gerçek Yayınevi, İstanbul.
- BORATAV, Pertev Naili, (2000), **Halk Edebiyatı Dersleri**, Kültür Bakanlığı Yayınları, İstanbul.
- CABUR, Ayşegül, (2006), “Tarık Buğra’nın Romanlarında Halk Bilimi Unsurları Üzerine Bir İnceleme”, Yüksek Lisans Tezi, **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Konya.
- ÇEVİKSOY, Osman, (2011), **Ağlamak Yasak**, 3. Baskı, Akçağ Yayınevi, Ankara.
- ÇEVİKSOY, Osman, (2011), **Aklıma Yıldız Düştü**, 1. Baskı, Akçağ Yayınevi, Ankara.

- ÇEVİKSOY, Osman, (2011), **Başıma Dağlar Düştü**, 3. Baskı, Akçağ Yayınevi, Ankara.
- ÇEVİKSOY, Osman, (2011), **Derdimi Gül Eyledim**, 2. Baskı, Akçağ Yayınevi, Ankara.
- ÇEVİKSOY, Osman, (2011), **Duvarım Öte Yanı**, 2. Baskı, Akçağ Yayınevi, Ankara.
- ÇEVİKSOY, Osman, (2011), **Geriye Hüzün Kalır**, 2. Baskı, Akçağ Yayınevi, Ankara.
- ÇEVİKSOY, Osman, (2011), **Tutuklu Yürek**, 4. Baskı, Akçağ Yayınevi, Ankara.
- ÇEVİKSOY, Osman, (2012), **Beyaz Yürüyüş**, 6. Baskı, Akçağ Yayınevi, Ankara.
- ÇEVİKSOY, Osman, (2013), **Ömrümüz Gurbet**, 2. Baskı, Akçağ Yayınevi, Ankara.
- ÇEVİKSOY, Osman, (2013), **Sana Seni Anlatmak**, 4. Baskı, Akçağ Yayınevi, Ankara.
- ÇEVİKSOY, Osman, (2015), **Kar Yağar Gül Üstüne**, 6. Baskı, Akçağ Yayınevi, Ankara.
- ÇEVİKSOY, Osman, (2015), **Seninle Bin Yıl**, Akçağ Yayınevi, Ankara.
- ÇEVİKSOY, Osman, (2015), **Yarın Diye Diye**, Akçağ Yayınevi, Ankara.
- ÇEVİKSOY, Osman, (2018), **Bebiha**, Akçağ Yayınevi, Ankara.
- ÇEVİKSOY, Osman, (2011), **Karanlıkta Ses Gibi**, 1. Baskı, Akçağ Yayınevi, Ankara.
- ÇOBANOĞLU, Özkul, (2000), **Halkbilimi Kuramları ve Araştırma Yöntemleri Tarihine Giriş**, Akçağ Yayınları, Ankara.
- DEMİR, Nurettin, (2002), “Ağız Terimi Üzerine”, **Türkbilig: Türkoloji Araştırmaları Dergisi**, 4, Ankara, ss. 105-116.
- ELÇİN, Şükrü, (2000), **Halk Edebiyatına Giriş**, Akçağ Yayınları, Ankara.
- GÖKDAYI, Hürriyet, (2008), “Türkçede Kalıp Sözler”, **Bilig Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı: 44, Ankara, ss. 89-110.
- İNAN, Abdülkadir, (2015), **Tarihte ve Bugün Şamanizm/Materyaller ve Araştırmalar**, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.
- KARADAĞ, Metin, (1989), **Halkbilimine Giriş**, Uludağ Üniversitesi Basımevi, Bursa.

KAYA, Doğan, (2010), **Ansiklopedik Türk Halk Edebiyatı Terimler Sözlüğü**, Akçağ Yayınları, Ankara.

KOŞAY, Hâmit Zübeyr, (1947b), “Köy Evleri Yapımı Üzerine Birkaç Not”, **Ülkü**, Sayı: 1, s. 17.

OĞUZ, Öcal, (2008), **Türkiye’nin Somut Olmayan Kültürel Mirası**. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara.

ÖĞEL, Bahaeddin, (2014a), **Türk Mitolojisi**, I. Cilt, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.

ÖĞEL, Bahaeddin, (2014b), **Türk Mitolojisi**, II. Cilt, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.

ÖRNEK, S. Veyis, (1977), **Türk Halkbilimi**, İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara.

ÖRNEK, S. Veyis, (1971), **100 Soruda İlkelerde Din, Büyü, Sanat, Efsane**, Gerçek Yay. İstanbul.

SAKAOĞLU, Saim ve Ali Berat ALPTEKİN, (2006), “Anonim Halk Edebiyatı”, **Türk Edebiyatı Tarihi 4**, İstanbul.

SERNİKLİ, Güner, (1975), “Türkiye’de Halkbilim Üzerine İlk Düşünceler”, **Türk Folkloru Araştırmaları Yıllığı Belleten**, ss. 143-161.

SÖNMEZ, Kezban, (2016), “Konya İli Bozkır İlçesinde Çeyiz Kültürü”, **Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Yayınları**, Sayı: 9, Konya, ss. 885-902.

TAN, Nail, (2003), **Folklor (Halk Bilimi) Genel Bilgiler**, Altıncı Baskı, İstanbul.

TDK, (2005), **Türkçe Sözlük**, 10. Baskı, Ankara.

YILDIZ, Kanat, (2008), “Fakir Baykurt’un Romanlarında Sosyal Hayat”, Yüksek Lisans Tezi, **Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Sivas.

Elektronik Kaynaklar

TDK, “Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü”, <http://www.tdk.gov.tr/>, (10.04.2018).

TDK, “Budunbilim Terimleri Sözlüğü”, <http://www.tdk.gov.tr/>, (20.06.2018).

DİZİN

Ağız, 32, 35, 81	-A-	Evlilik, 44, 45	
Alkış, 40			-H-
	-B-	Halk Hekimliği, 51	
Boratav, 52		Halk Takvimi, 50	
Büyü, 82		Hitap, 33	
	-D-		-M-
Din, 71		Mensur Edebiyat Ürünleri, 71	
Dini İnanışlar, 52			-Ö-
Doğum, 42		Ölçü, 49	
	-E-		-U-
Efsane, 82		Unsur, v	

